

Pedagogická
fakulta
Faculty
of Education

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Pedagogická fakulta
Katedra pedagogiky a psychologie

Bakalářská práce

Školní zralost a vývoj řeči

School readiness and speech development

Vypracovala: Magdaléna Karasová
Vedoucí práce: Mgr. Renata Jandová

České Budějovice 2014

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem svou bakalářskou práci vypracovala samostatně a použila jsem jen prameny uvedené v seznamu použité literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě pedagogickou fakultou elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky vedoucího bakalářské práce i záznam o průběhu a výsledky obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích 28. března 2014

Magdaléna Karasová

Poděkování

Děkuji mé vedoucí bakalářské práce Mgr. Renatě Jandové, za vedení bakalářské práce, cenné rady, trpělivost a věnovaný čas.

Mé poděkování náleží i paní ředitelce, učitelkám a dětem z církevní mateřské školy.

ABSTRAKT

V mé bakalářské práci se zabývám školní zralostí, jednotlivými složkami školní zralosti a problematikou vývoje řeči. V jedné z kapitol charakterizuji poruchy a vady řeči a zmiňuji, jaké řečové schopnosti a dovednosti by mělo mít dítě předškolního věku. V praktické části zjišťuji, zda má myšlení u dítěte vliv na vývoj řeči. Výzkum je proveden pomocí tří testů, které jsou následně vyhodnoceny.

Klíčová slova: školní zralost, školní připravenost, vývoj řeči, vady a poruchy řeči

ABSTRACT

My bachelor's thesis is concerned with school maturity and readiness, its aspects and speech development problems. In one of the chapters I define the speech defects and disorders and I mention what kind of speech abilities preschool children should have. In the practical part I try to find out whether the thinking in a child has any influence on speech development. The research has been done using three kinds of tests, all of which have been evaluated.

Keywords: school maturity, school readiness, speech development, speech defects and disorders

OBSAH

ÚVOD	- 8 -
I TEORETICKÁ ČÁST	- 9 -
1 ZÁKLADNÍ TERMINOLOGIE	- 9 -
1.1 Školní zralost.....	- 9 -
1.1 Školní připravenost	- 10 -
2 CHARAKTERISTIKA JEDNOTLIVÝCH ASPEKTŮ ŠKOLNÍ ZRALOSTI	- 11 -
2.1 Tělesný vývoj a zdravotní stav.....	- 11 -
2.2 Poznávací (kognitivní) funkce.....	- 12 -
2.3 Práceschopnost – pracovní předpoklady	- 15 -
2.4 Osobnost – emocionálně-sociální zralost	- 16 -
3 VÝVOJ ŘEČI PŘEDŠKOLNÍHO DÍTĚTE	- 17 -
3.1 Řeč a jazyk	- 17 -
3.2 Fylogenetický vývoj řeči	- 18 -
3.3 Ontogenetický vývoj	- 18 -
3.4 Jazykové roviny	- 20 -
3.5 Jak můžeme ovlivnit správný vývoj řeči?	- 22 -
4 PORUCHY A VADY ŘEČI V PŘEDŠKOLNÍM OBDOBÍ	- 24 -
4.1 Opožděný vývoj řeči.....	- 24 -
4.2 Vývojová dysfázie.....	- 25 -
4.3 Afázie.....	- 26 -
4.4 Mutismus.....	- 27 -
4.5 Koktavost.....	- 28 -
4.6 Breptavost	- 28 -
4.7 Rinolalie a palatolalie	- 29 -
4.8 Dyslalie	- 31 -
4.9 Dysartrie	- 32 -
4.10 Poruchy hlasu	- 32 -
4.11 Symptomatické poruchy řeči.....	- 33 -
5 ŘEČOVÉ SCHOPNOSTI A DOVEDNOSTI PŘI NÁSTUPU ŠKOLNÍ DOCHÁZKY	- 34 -

II PRAKTICKÁ ČÁST	- 36 -
6. CÍL PRÁCE A PŘEDPOKLADY	- 36 -
6.1 Cíl práce.....	- 36 -
6.2 Předpoklady.....	- 36 -
7. ZKOUMANÁ MATEŘSKÁ ŠKOLA	- 37 -
8. METODIKA	- 38 -
8.1 Jiráskův (Kernův) test školní zralosti.....	- 38 -
8.2 Reverzní test Edfeltův	- 40 -
8.3 Test verbálního myšlení	- 40 -
9. VÝSLEDKY TESTOVÁNÍ PŘEDŠKOLNÍCH DĚTÍ	- 41 -
9.1 Celkové výsledky jednotlivých testů v grafech.....	- 42 -
9.2 Hodnocení vybraných dětí	- 44 -
9.2.1 Šimonek	- 44 -
9.2.2 Filip	- 45 -
9.2.3 Ema.....	- 47 -
9.2.4 Honzík.....	- 48 -
9.2.5 Violka	- 50 -
9.2.6 Kristýnka	- 51 -
10 ZHODNOCENÍ PŘEDPOKLADŮ	- 53 -
ZÁVĚR	- 54 -
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	- 55 -
SEZNAM PŘÍLOH	- 57 -

ÚVOD

Téma bakalářské práce Školní zralost a vývoj řeči jsem si vybrala z toho důvodu, že je hodně propojené s praxí. Pokud nejsou ve třídě předškolní děti, u kterých se řeší školní zralost či nezralost, můžeme u těch menších pozorovat, jak se vyvíjí řeč. Školní zralost se týká každého dítěte, které se chystá opustit třídu mateřské školy a v září má usednout do školní lavice. Vývoj řeči a zároveň i vady a poruchy řeči jsou stálou problematikou. Úkolem každé učitelky v mateřské škole je snažit se co nejvíc řeč podporovat a poskytovat dostatek prostoru pro spontánní projev.

Teoretická část je rozdělená do pěti kapitol. První kapitola přibližuje několika definicemi pojmy školní zralost a školní připravenost. V druhé kapitole jsou rozebrány jednotlivé aspekty školní zralosti, které jsou rozdělené do dalších čtyř podkapitol. Jedná se o tělesný vývoj a zdravotní stav dítěte, kognitivní funkce, práceschopnost a emocionálně-sociální zralost dítěte. Třetí kapitola je věnovaná samotnému vývoji řeči. Zabývá se fylogenetickým i ontogenetickým vývojem a jazykovými rovinami. Ve čtvrté kapitole jsou postupně krátce charakterizované jednotlivé vady a poruchy řeči. V páté kapitole je popsáno, jak by měly vypadat řečové schopnosti a dovednosti dítěte při nástupu do první třídy.

Praktická část je věnovaná testování dvaceti předškolních dětí. Všechny vybrané děti splní tři testy (Jiráskův test školní zralosti, Reverzní test Edfeltův a Test verbálního myšlení). Cílem je zjistit, zda se vzájemně ovlivňují myšlení a vývoj řeči.

K dokumentu jsou přiložena zadání jednotlivých testů a výběr vypracovaných úkolů dětí.

I TEORETICKÁ ČÁST

1 ZÁKLADNÍ TERMINOLOGIE

1.1 Školní zralost

Období nástupu do první třídy patří k nejvýznamnějším etapám vývoje dítěte. V naší zemi se nástup školní docházky váže s věkem šesti let (Svoboda, Krejčířová, Vágnerová, 2009). „*Na dobrém počátku všechno záleží.*“ (J. A. Komenský) To platí i o nástupu do školy. Na dítě jsou kladeny značné nároky. Musí si zvykat na nové prostředí, podřizovat se pokynům učitele, soustředit se apod. To vše představuje značnou zátěž. Pokud u předškolního dítěte objevíme jakékoli oslabení nebo závadu ve zdravotním stavu, tělesném, smyslovém nebo psychickém vývoji, je vhodné uvažovat o odkladu školní docházky. Takový jedinec nemusí snášet kladené nároky spjaté s novým prostředím. Nemá pocit jistoty a bezpečí a v důsledku toho se často objevuje citové strádání a labilita (Říčan, Krejčířová a kol., 1995).

„*Školní zralostí rozumíme dosažení takového stupně ve vývoji, aby dítě bylo schopno účastnit se školního vyučování,*“ tak charakterizuje školní zralost Jaroslav Jirásek (1974, s. 241).

Zelinková (2001, s. 110) definuje školní zralost jako „*zralost centrální nervové soustavy, která se projevuje odolností vůči zátěži, schopností soustředit se a emoční stabilitou.*“

Bednářová a Šmardová (2010, s. 2) se inspirovaly různými definicemi a vymezily školní zralost „*jako dosažení takového stupně vývoje (v oblasti fyzické, mentální, emocionálně-sociální), aby se dítě bylo schopno bez obtíží účastnit výchovně vzdělávacího procesu.*“

Šturma (Říčan, Krejčířová a kol., 1995, s. 209) uvádí, že „*školní zralost znamená dosažení takového stupně vývoje, který umožňuje dítěti se zdarem si osvojit školní znalosti a dovednosti.*“

Langmeier definuje školní zralost ze svých poznatků a úvah takto: „*Za školní zralost budeme pak považovat takový stav somato-psycho-sociálního vývoje dítěte,*

který: 1. je výsledkem úspěšně dovršeného vývoje celého předchozího období útlého a předškolního dětství; 2. je vyznačen přiměřenými fyzickými a psychickými dispozicemi pro požadovaný výkon ve škole a je doprovázen pocitem štěstí dítěte; 3. který je současně dobrým předpokladem budoucího úspěšného školního výkonu a sociálního zařazení.“ (Langmeier, Krejčířová, 1998, s. 104)

1.1 Školní připravenost

Jedná se o méně používaný termín než školní zralost. Je to úroveň kompetencí, na kterých se při rozvoji podílí hlavně učení, vyjadřujeme je jako školní připravenost (Vágnerová, 2000). Zelinková (2011, s. 111) píše, že *„pojem školní připravenost (způsobilost) postihuje oproti biologickému zrání spíše úroveň předškolní přípravy z hlediska schopností, vlivu prostředí a výchovy.“* Kompetence různých oblastí (kognitivní, emocionálně-sociální, pracovní, somatické) dítě získává převážně v mateřské škole. Nabývá je učením a sociálními zkušenostmi (Bednářová, Šmardová, 2010).

Vágnerová (2000, s. 141) zmiňuje: *„V obvyklém pojetí vyjadřuje termín školní připravenost souhrn předpokladů, nezbytných pro úspěšné zvládnutí všech nároků školy.“* Dítě má chápat, proč chodí do školy, aby to pro něj nebyla zbytečná povinnost. Má být také sociálně připravené, to znamená, že by mělo chápat své role, mít na určité úrovni verbální komunikaci a znát základní pravidla chování (Vágnerová, 2000).

2 CHARAKTERISTIKA JEDNOTLIVÝCH ASPEKTŮ ŠKOLNÍ ZRALOSTI

V literatuře se můžeme dočíst, že se školní zralostí zabývalo mnoho badatelů. K nejnámějším řadíme Kerna, Hetzerovou nebo Streblovou. Ti rozeznávají školní zralost na tři oblasti a to na oblast rozumovou, citovou a sociální. **Rozumovou oblastí** se chápe schopnost udržet pozornost, analytické myšlení, zájem učit se novým věcem, umět poslouchat a vnímat, co říká druhý, na určité úrovni musí být i všeobecné vědomosti, paměť a vizuomotorické dovednosti. **Citovou oblastí** se rozumí emoční stabilita (omezení impulzivních reakcí), schopnost ovládat se, na určité úrovni umět ovládat strach, trému a dokázat čelit zátěži. **Oblast sociální** zahrnuje navazování kontaktů se svými vrstevníky, odloučení na delší dobu od rodičů, respektovat učitele, dítě by mělo být samostatné a mít sociální návyky (Svoboda, Krejčířová, Vágnerová, 2009, s. 624).

Bednářová a Šmardová (2010, s. 2) zmiňují k posuzování školní zralosti tyto oblasti:

- tělesný (somatický) vývoj a zdravotní stav
- úroveň vyspělosti poznávacích (kognitivních) funkcí
- úroveň práceschopnosti (pracovní předpoklady, návyky)
- úroveň zralosti osobnosti (emocionálně-sociální)

2.1 Tělesný vývoj a zdravotní stav

Tělesný vývoj a zdravotní stav posuzuje dětský lékař okolo pátého roku věku dítěte. Při posuzování školní připravenosti je také důležitá spolupráce dětského lékaře s psychologem, případně dalšími odborníky (logopedem, psychiatrem apod.). Je to zejména proto, že dítě může být vyspělé po fyzické stránce, ale po sociální a psychické stránce může být nezralé nebo naopak. Dítě drobného vzrůstu může být pro školu zcela vyspělé, ale zároveň může prožívat pocity méněcennosti, připadat si v kolektivu slabší, především s fyzicky vyspělejšími spolužáky. Drobný vzrůst dítěte se může také odrážet na lehčí unavitelnosti a na nižší odolnosti vůči zátěži (Říčan, Krejčířová a kol., 1995). Pozornost by měla být věnována i dětem předčasně narozeným nebo dětem

s nízkou porodní hmotností. U těchto jedinců se častěji projevuje porucha pozornosti, problémy s motorickými dovednostmi a řečí. Nepříznivým faktorem je i častá nemocnost. Dítě pak nemá možnost se plynule adaptovat na nové prostředí a absence je též značnou překážkou pro navazování nových vztahů se svými vrstevníky (Bednářová, Šmardová, 2010).

2.2 Poznávací (kognitivní) funkce

Rozumová oblast se projevuje udržení pozornosti, analytickým myšlením, schopností si něco zapamatovat apod. (Svoboda, Krejčířová, Vágnerová, 2009) Je důležitá pro zvládnutí čtení, psaní a počítání v první třídě. U dítěte se posuzuje, zda je vývojově na stejné úrovni jako vrstevníci, mírně zaostává, je vůči svým vrstevníkům opožděné nebo zda je nezralé. Pro vstup do školy by měly být na určité úrovni tyto schopnosti:

- vizuomotorika, grafomotorika
- řeč
- sluchové vnímání
- zrakové vnímání
- vnímání času
- základní matematické představy

(Bednářová, Šmardová, 2010, s. 3)

Vizuomotorika, grafomotorika

Motorické dovednosti pomáhají dítěti poznávat okolní svět a svůj podíl mají i na vývoji kognitivních funkcí. Motoriku dělíme na jemnou (pohyby rukou, prsty,...) a hrubou (chůze, běh,...). Kooperací očí a pohybů těla se rozvíjí vizuomotorika, kterou dítě používá každý den při oblékání, stolování, úklidu hraček. Důležité je, dávat dítěti příležitosti k rozvoji jak jemné, tak hrubé motoriky (Bednářová, Šmardová, 2010).

„Grafomotorika je ovlivněna úrovní vývoje jemné a hrubé motoriky, pohybovou koordinací, senzomotorickou koordinací a úrovní vývoje psychiky. Do této oblasti můžeme zařadit i kresbu.“ (Zelinková, 2011, s. 54) Je důležité dbát na správné držení tužky. Vhodné jsou grafomotorické listy, které jsou dobrým předpokladem pro rozvoj psaní. Na dítě dohlížíme, aby zachovávalo správné držení těla, nezdvihalo rameno, mělo uvolněné zápěstí a správně drželo psací náčiní.

Řeč

Vývojem řeči předškolního dítěte se zabývám v následující kapitole.

Sluchové vnímání

Sluch je nejdůležitější smysl pro rozvoj řeči. Je důležité si u dítěte všimnout, zda se k nám při rozhovoru nenatáčí jedním uchem, zda po nás pravidelně nežádá, abychom mu zopakovali, co jsme řekli nebo příliš nepozoruje ústa osob, se kterými vede rozhovor (Kolbábková, Klenková, 2002).

Pozitivní vliv na rozvoj sluchového vnímání mají čtené pohádky, vyprávěné příběhy, písničky, hry se zvuky (např. dítě určuje, odkud zvuk vychází, kdo nebo co ho vydává apod.). Sluchovou paměť můžeme rozvíjet pomocí různých aktivit – básničkami s pohybem, říkankami, hrou na tichou poštu (Bednářová, Šmardová, 2010).

Zrakové vnímání

Zrak je nezastupitelný. Hned od narození nám umožňuje poznávat svět, který nás obklopuje. Má vliv na myšlení, vývoj řeči, orientaci v prostoru, je důležitý pro čtení, psaní i počítání. V předškolním věku se dítě díky zraku učí barvy a tvary. Pro rozvoj zrakového rozlišování existují pracovní listy, na kterých dítě hledá např., jaký obrázek do řady nepatří, které tvary jsou stejné a podobné. Zrakové rozlišování se rozvíjí také

plexesem, dominem, různými stavebnicemi nebo mozaikou (Bednářová, Šmardová, 2010).

Vnímání prostoru

Charakteristické pro předškolní dítě je přeceňování velikosti nejbližších objektů a podceňování objektů vzdálených (Vágnerová, 2000). Na vývoji prostorové orientace má podíl především zrak, pohyb a hmat. Dítě se začíná orientovat v prostoru již v prvním roce života. Mezi první pojmy, které si osvojí, patří nahoře – dole, dále následuje vpředu – vzadu, nad – pod, vedle, první – poslední a předposlední (Zelinková, 2011).

Vnímání času

Pro děti předškolního věku je dobré, aby jejich den měl určitý režim. Dodává jim pocit jistoty a bezpečí, protože ví, co po jaké činnosti následuje. Předškolní děti žijí pouze přítomností, pojem „budoucnost“ pro ně není významný (Vágnerová, 2000). Postupně se tak učí pojmy:

- ráno – poledne – večer,
- předtím – potom,
- dny v týdnu,
- měsíce v roce (částečně),
- roční období.

(Zelinková, 2011, s. 108)

Další časové pojmy, jako je určování času na hodinách nebo převádění hodin na minuty a vteřiny, se dítě učí až ve školním věku.

Základní matematické představy

„Již na počátku předškolního věku znají děti názvy čísel, ale chybí jim porozumění podstatě číselného pojmu.“ (Vágnerová, 2000, s. 112) Matematické dovednosti ale nepředstavují pro dítě pouze vyjmenování číselné řady. Důležité je okolí, ve kterém se dítě pohybuje. Získává tím informace, zkušenosti a manipulací předměty si uvědomuje jejich velikost, tvar a množství. Významný podíl na tvorbě matematických představ má motorika, zrakové, sluchové, hmatové, prostorové a časové vnímání a řeč. Všechny tyto schopnosti a dovednosti postupně tvoří číselné představy. K matematickým dovednostem a schopnostem patří:

- porovnávání (stejně, méně, více)
- řazení (podle velikosti)
- třídění
- množství
- tvary

Na rozvoji matematických představ mají svůj podíl i hry, např. domino nebo člověče nezlob se (Bednářová, Šmardová, 2010).

2.3 Práceschopnost – pracovní předpoklady

Na to, jaké má dítě pracovní návyky nebo předpoklady, má vliv zralost centrálního nervového systému a také to, jak je vedeno svými rodiči nebo učitelkami. Dítě by mělo mít osvojené schopnosti a dovednosti, mezi které patří: zájem o učení, chuť poznávat a učit se novým věcem, záměrně se soustředit na danou činnost nebo úkol, uvědomovat si své povinnosti a zodpovědnost. Projevy jako je nepozornost dítěte, odmítání plnění úkolů, potřeba individuální péče, pomalost při práci, nestálá pozornost apod. diagnostikujeme jako nevyzrálou v oblasti práceschopnosti.

Od školáků se očekává určitá samostatnost, sledování výkladu učitele a soustředěnost na práci (Bednářová, Šmardová, 2010).

2.4 Osobnost – emocionálně-sociální zralost

Zda dítě zvládne nástup do první třídy, záleží také na tom, jak dokážeme porozumět jeho povaze, chování, potřebám a možnostem. *„Od dítěte se očekává dostatečná míra emocionální stability, věku přiměřené zvládnutí emocí, sebeovládání, také odolnost vůči frustraci (nezdaru, neúspěchu, překážkám).“* (Bednářová, Šmardová, 2010. s. 6) Každé dítě se v tomto ohledu velmi liší. Některé dítě projevuje radost a zájem o nové činnosti, jiné je úzkostné a ostýchavé.

Důležitá je i sociální zralost, ke které patří např. odloučení na určitou dobu od rodiny, adaptace na nové prostředí, navazování kontaktů s novými lidmi a začlenění se do skupiny svých vrstevníků. Dítě má také umět respektovat společná pravidla, spolupracovat s ostatními a respektovat jeden druhého. Dítěti poskytujeme dostatek příležitostí k navazování kamarádkých vztahů a učíme ho základům pravidel slušného chování (Bednářová, Šmardová, 2010).

3 VÝVOJ ŘEČI PŘEDŠKOLNÍHO DÍTĚTE

Jedním z aspektů školní zralosti je vývoj dětské řeči. Dítě si svůj mateřský jazyk osvojuje již v prenatálním období. Vývoj řeči můžeme rozdělit na různá vývojová stadia. Každé dítě musí projít všemi stadii řeči, není však přesné, kdy jaké období nastoupí (Klenková, Kolbábková, 2002). Klenková (2006) píše, že vývoj řeči není jediný proces, který u dítěte probíhá. Ovlivňuje jej také vývoj sensorického vnímání, motoriky, myšlení a socializace. Těmito vztahy se ale zabývalo již mnoho vědců, pro nás z neznámějších např. Becker nebo Sovák.

3.1 Řeč a jazyk

„Řeč je specificky lidskou schopností. Jedná se o vědomé užívání jazyka jako složitého systému znaků a symbolů ve všech jeho formách.“ (Klenková, 2006, s. 27) Člověk může řečí sdělovat své pocity a myšlenky. Není vrozená, ale jedná se o dispozici, která se rozvíjí při kontaktu s mluvícím okolím. Řečí se nezabývají pouze mluvní orgány, ale hlavní činnost plní mozek a jeho hemisféry. Má úzký vztah s kognitivními procesy a myšlením. Řeč je možno dělit na zevní a vnitřní. Zevní řeč neboli mluva se realizuje pomocí mluvidel. Vnitřní řečí se myslí uvažování, přemýšlení, vyjadřování myšlenek – verbálně i neverbálně, např. čtení a psaní (Klenková, 2006).

„Jazyk je soustava zvukových a druhotných dorozumívacích prostředků znakové povahy, schopná vyjádřit veškeré vědění a představy člověka o světě a jeho vlastní vnitřní prožitky.“ (Klenková, 2006, s. 27) Jazyk je společenský proces, který se realizuje ve společenském prostředí. Můžeme ho chápat jako symbolický vyjadřovací systém nebo jako jazykovou kompetenci (český jazyk, německý jazyk, znakový jazyk pro neslyšící). Jazyk i řeč spolu souvisí. Pokud chce člověk mluvit česky (řeč), tak musí ovládat češtinu (jazyk). (Klenková, 2006)

3.2 Fylogenetický vývoj řeči

Fylogenetický vývoj dorozumívání se odehrával v několika fázích. Nejdříve vznikají pravděpodobně zvuky vydávané hlasem člověka. Daný jedinec jimi může projevit své pocity jako je bolest, radost, hlad a jiné. Nazýváme je složkou projevou. Další zvuky jako varovné signály, svolávání, volání o pomoc a podobně, spadají do složky vybavovací. Poslední složkou je složka dorozumivací. Jedná se o zvuky, kterými chceme sdělit svou myšlenku a naopak chápat i to, co nám sdělují pomocí zvuků ostatní (Kutálková, 2009).

3.3 Ontogenetický vývoj

Pokud mluvíme o vývoji ontogenetickém, máme na mysli vývoj řeči konkrétního jedince. Mnohdy nastávají různé dohady o tom, zda není již čas na to, aby dítě začalo říkat první slova apod. (Kutálková, 2009). Jak už bylo ale jednou řečeno, není přesné, kdy jaké období vývoje řeči nastoupí.

Období křiku

Typickým prvním zvukem, který ze sebe vydá dítě, co právě přišlo na svět, je křik. Je to reflexní činnost a nemusí znamenat, že dítěti něco schází. Rodiče většinou reagují na křik dítěte chováním v náručí nebo houpáním v kočárku. Novorozenec si na tuto pozornost brzy zvykne a křikem si dokáže vyžádat tyto činnosti při každém usínání.

Kolem šestého týdne věku dítěte se začíná měnit rozsah hlasu a jeho intenzita. Dítě dokáže dávat najevo své pocity, ať už jde o nelibost nebo spokojenost a dokáže si zavolat o pomoc. Zvukům s měkkým hlasovým začátkem říkáme broukání (Kutálková, 1996).

Období žvatlání

Žvatlání navazuje na období křiku. Dítěti se rozvíjí psychika a začíná pozorovat své okolí (Hála, Sovák, 1962). Stále zdokonaluje používání mluvidel, zesiluje i zeslabuje hlas a mění výšku. Projevuje tím pocit pohody a spokojenosti. Toto období přetrvává kolem šesti měsíců. Objevují se hlásky A, P, B, M, T a dítě začíná říkat první „slova“ mama, papa, tata (Kutálková, 1996).

V druhém půlroce života, kolem 6. - 8. měsíce, začíná u dítěte napodobující žvatlání. Dítě vnímá řeč sluchem a sleduje pohyby mluvidel matky a svých nejbližších osob. Asi v devátém měsíci dítě začíná rozumět řeči, kterou kolem sebe slyší. Zatím nechápe význam slov, ale pomalu si je spojuje s konkrétní situací, která se často opakuje, např. „Jak jsi veliký?“ (Klenková, 2006).

První slovo

První slovo se u dítěte vyskytuje zpravidla v prvním roce. Dítě zná jeho význam a chce jím vyjádřit celou větu, například slovem „ham“ se může dítě dožadovat jídla. Jednoslovné věty přestanou postupem času stačit k vyjádření myšlenek a začínají se rozvíjet do prvních vět. Tři roky života jsou hranicí, kdy by měl být znát určitý postup ve vývoji řeči a rozvíjení slovní zásoby (Kutálková, 1996).

Rozvoj řeči

Dítě si dokáže svůj repertoár slov velmi rychle rozšiřovat. Má **pasivní slovní zásobu**, to znamená, že svému okolí rozumí, ale daná slova samo od sebe ve větě ještě neumí použít. Dále **aktivní slovní zásobu**, kdy dítě slovům rozumí, zná jejich význam a dokáže je samo použít ve větě (Kutálková, 2009).

Dítě ve věku:

- okolo roku a půl má slovní zásobu 70 – 80 slov
- okolo dvou let má slovní zásobu 200 – 400 slov

- dvou a půl až tři let o sobě mluví ve třetí osobě, klade otázky „kdy?“ a „proč?“
- tři až tři a půl let své věty stále rozvíjí, zvládne říci, jak se jmenuje
- kolem čtvrtého roku gramaticky zdokonaluje věty, zapamatuje si říkanky
- mezi čtvrtým a pátým rokem by mělo skládat věty gramaticky správně, slovní zásoba se pohybuje mezi 1.500 – 2.000 slovy
- pěti až šesti let zvládá názvy věcí kolem sebe, zopakuje i souvětí, dokáže vyprávět příběhy, může se vyskytnout nesprávná výslovnost sykavek C, S, Z, Č, Š, Ž a vibrantů R a Ř

(Klenková, Kolbábková, 2002, s. 5)

3.4 Jazykové roviny

V odborné literatuře se můžeme dočíst, že se jazykové roviny vzájemně prolínají. Rozlišujeme čtyři jazykové roviny ontogeneze řeči:

- morfologicko-syntaktická
- lexikálně-sémantická
- foneticko-fonologická
- pragmatická

Morfologicko-syntaktická rovina

Zabývá se užíváním slovních druhů v promluvě, správností po gramatické stránce a užíváním vět a souvětí (Vitásková, Peutelschmiedová, 2005). Tuto rovinu začínáme zkoumat až kolem prvního roku života. Spočívá v tom, že dítě vyjadřuje jedním slovem celou větu. Je to tzv. období jednoslovných vět. Dítě používá slova neohebná (podstatná jména v prvním pádě a hlavně slovesa v infinitivu) a zvukomalebná (např. míč → hopi,...). Zhruba ve dvou letech vznikají věty o dvou slovech. Nejdříve si osvojí podstatná jména, pak slovesa a mezi druhým a třetím rokem

přidává přídavná jména a zájmena. Ve čtyřech letech dojde k užívání všech slovních druhů.

Mezi 3. a 4. rokem dítě zvládá tvořit souvětí. Po čtvrtém roce života by mělo dítě tvořit věty gramaticky správně. Pokud zpozorujeme v tomto období nápadné odchylky, může se jednat o narušený vývoj řeči (Klenková, 2006).

Lexikálně-sémantická rovina

Tato rovina se zabývá slovní zásobou a jejím obohacováním (Klenková, 2006). Pozorujeme aktivní i pasivní slovní zásobu, chápání významu slov, pořekadel, přísloví a podobně (Vitásková, Peutelschmiedová, 2005).

Dítě začíná v 10. měsíci rozumět řeči. Postupně se rozvíjí pasivní slovní zásoba. Ve 12 měsících začíná vyslovovat první slova. Tím se začíná rozvíjet i aktivní slovní zásoba. Podle výzkumu odborníků má dítě v prvním roce života slovní zásobu pěti až sedmi slov, ve dvou letech je to kolem 200 slov, ve věku tří let asi 1000 slov, ve čtyřech letech kolem 1500 slov a před nástupem do školy je slovní zásoba na úrovni okolo 2500 - 3000 slov (Klenková, 2006).

Foneticko- fonologická rovina

Fonetika se zabývá tvořením hlásek, zda je dítě tvoří správně. **Fonologie** se zabývá tím, jak danou hlásku vnímáme a zda ji vnímáme správně. Jedná se o tzv. zvukovou stránku řeči. Hlavním okamžikem je období, kdy dochází k přechodu z pudového žvatlání na žvatlání napodobující. Dítě začíná napodobovat hlásky pro něj nejjednodušší a teprve pak hlásky složitější na výslovnost. Nejdříve můžeme registrovat, jak tvoří samohlásky a postupem času přidává retné souhlásky a nakonec hlásky hrdelní. Vývoj výslovnosti bývá ukončen v pěti až sedmi letech života dítěte. Mezi uváděné příčiny vývoje výslovnosti patří obratnost mluvních orgánů, vyzrálost fonemického sluchu, v neposlední řadě sociální prostředí dítěte a mluvní vzor (Klenková, 2006).

Pragmatická rovina

Pragmatická rovina sleduje, zda dítě dokáže konverzovat (mluvit i naslouchat), dosáhnout komunikačního záměru (Vitásková, Peutelschmiedová, 2005). Jedná se také o osvojování mateřského jazyka a uplatňování komunikačních vzorců v různých situacích. Můžeme se dočíst, že asi ve třech letech je dítě schopno vést krátký rozhovor s blízkou osobou. Ve čtyřech letech už zvládá komunikovat ve vztahu k určité situaci (Klenková, 2006).

3.5 Jak můžeme ovlivnit správný vývoj řeči?

U dítěte se řeč začíná vyvíjet už před narozením. V tomto období se jedná o řečové orgány, které se připravují na svou budoucí funkci. V prvních měsících života má důležitou roli hlavně matka.

- Asi ve 12 měsících pozorujeme, zda dítě reaguje na základní pokyny. Porozumění pokynům je mnohem důležitější než první slovo dítěte, ačkoliv se většina rodičů domnívá, že právě první slovo hraje velkou roli.
- Okolo 18 měsíců se snažíme pojmenovávat předměty, kterým dítě věnuje svou pozornost.
- Mezi osmnácti měsíci až dvěma roky by mělo dítě projevovat zájem o své nejbližší okolí. Často všem lidem ve svém okolí klade otázku „Co to je?“. Důležité je vyprávění pohádek, které dítěti rozšiřuje slovní zásobu.
- Asi ve dvou až dvou a půl letech se klade důraz na správný řečový vzor. Dítě bychom neměli nutit opakovat hlásky, které se mu nedaří.
- V období tří let můžeme opravovat nesprávné gramatické tvary, které dítě používá ve své řeči. Mnoho dětí v tomto období nastupuje do mateřské školy, kde se také dále podporuje rozvoj řeči.
- Ve třech až třech a půl letech si dítě dokáže zapamatovat básničky, písničky a vyprávět podle obrázkových knih. Začíná používat otázku „Proč?“. Toto období je pro nejbližší okolí dost náročné, ale neměli bychom potlačovat zájmy dítěte.

- Okolo čtyř let jsou podstatné hlavně pohádky. Dítě můžeme nechat pohádku převyprávět svými slovy.
- Mezi čtyřmi až pěti lety dítě učíme pomocí předmětů, které ho obklopují, barvy. Pokud se vyskytuje v řeči nesprávná výslovnost, poradíme se s dětským lékařem o navštěvování logopedického centra.
- V pátém až šestém roce se již dítě připravuje do školy. Řeč by měla být srozumitelná a gramaticky správná.

(Klenková, Kolbábková, 2003).

Dle mého názoru usiluje asi každý rodič (i pedagog), aby se u dítěte řeč rozvíjela co nejlépe. V odborné literatuře se můžeme mnohokrát setkat s tím, že je pro dítě důležité podnětné prostředí. Při rozvíjení slovní zásoby je dobré, aby dítě vidělo na mluvídla druhé osoby. Učení se tak stává efektivnějším. Zároveň musíme tolerovat vývoj dítěte a nestresovat ho tím, že mu něco nejde, ačkoliv ostatní vrstevníci to už dávno umí. V neposlední řadě se klade důraz na pochvalu a motivaci dítěte k dalším krokům.

4 PORUCHY A VADY ŘEČI V PŘEDŠKOLNÍM OBDOBÍ

V mnoha případech můžeme u dětí v předškolním věku zpozorovat vady a poruchy řeči (Klenková, Kolbábková, 2002). Klenková a Kolbábková (2002) uvádí, že není jasně stanovená hranice, od kdy má dítě mluvit srozumitelně a se správnou výslovností. Kutálková (1996) však tvrdí, že je řeč ovlivnitelná až do věku sedmi let.

„Tuto věkovou hranici bere také v úvahu Sovák, který označuje odchylky ve výslovnosti před sedmým rokem za výslovnost nesprávnou, zatímco nedostatky, které přetrvávají i po sedmém roce, označuje jako výslovnost vadnou. Lze tedy nesprávnou výslovnost do sedmi let považovat za jev vývojový, později už zcela jednoznačně za vadu.“ (Kutálková, 1996, s. 87)

Mezi základní termíny dnešní logopedie patří **narušená komunikační schopnost**. Za narušenou komunikační schopnost nepovažujeme u dítěte ve věku tří až čtyř let např. fyziologickou neplynulost, která se v tomto období může projevit. Asi do čtyř let se u dětí vyskytuje fyziologický dysgramatismus, který také nedagnostikujeme jako narušenou komunikační schopnost. Touto problematikou se pak zabývá odborník, který posoudí, zda se jedná o fyziologický jev či nikoliv (Pipeková, 2006).

4.1 Opožděný vývoj řeči

„Tři roky věku se považují za hranici, kdy končí období prodloužené fyziologické nemluvnosti.“ (Kutálková, 1996, s. 131) Proto můžeme mluvit o opožděném vývoji řeči tehdy, pokud tříleté dítě nemluví nebo mluví méně než jeho vrstevníci. Odborníci by měli hledat a najít příčiny opoždění (Pipeková, 2006). Dítě by mělo projít odborným vyšetřením, které vyloučí možnost sluchové vady, oční vady, poruchy intelektu, vady mluvních orgánů, autistické znaky nebo neschopnost zapamatování si slov a rozumět jejich významu (Klenková, 2006). Touto problematikou se zabývá pediatr, psycholog, foniatr, někdy i jiní odborníci (Pipeková, 2006). Opožděný vývoj řeči se objevuje častěji u chlapců než u děvčat (Kutálková, 1996).

Nejčastějšími příčinami opožděného vývoje řeči je málo podnětné prostředí, citové strádání, genetika, lehká mozková dysfunkce a může se projevit i u nedonošených dětí. U takovýchto dětí je vhodné spolupracovat s logopedem, který rodičům doporučí vhodný postup. Důležitý je mluvní vzor, rozvoj aktivní a pasivní slovní zásoby, rozvíjet zrak, sluch, motoriku a spontánní řeč (Klenková, 2006). Pokud bude dítěti v předškolním období věnována dostatečná péče, může ještě své vrstevníky dohnat a nastoupit do první třídy bez odkladu školní docházky (Pipeková, 2006).

Můžeme rozlišovat **tři typy** opožděného vývoje řeči:

- 1. Prostý** – stav, kdy má dítě kolem třetího roku malou slovní zásobu a těžkou patlavost i přesto, že podrobné a celkové vyšetření neprokáže žádný patologický nález ani nález neurologický (ve smyslu DMO), nemá poruchu jemné motoriky ani motoriky jazyka, má normální sluch a nemá snížený intelekt. Rozvíjí se normálně a své vrstevníky dožene.
- 2. Symptomatologický** – u dítěte je dominantní určité postižení, ke kterému se váže porucha řeči. Jedná se například o děti s mentálním postižením, děti s mentální retardací apod. Řeč se rozvíjí pomalu a nemusí se vyvinout zcela do normálu. Rozvíjí se pouze do určité míry.
- 3. Specificky narušený** – dítě sice začne mluvit, ale může špatně využívat předložky, vynechávat „se“ a „si“, věty skládá gramaticky špatně. Má velké problémy s motorikou.

4.2 Vývojová dysfázie

Jedná se o specificky narušený vývoj řeči, projevující se ztíženou schopností nebo neschopností naučit se verbálně komunikovat, i když podmínky pro rozvoj řeči jsou přiměřené. Může se nerovnoměrně vyvíjet celá osobnost dítěte.

Mezi nejčastější příčiny patří difuzní poškození centrální nervové soustavy, porucha percepce řeči, porucha centrálního zpracování řečového signálu (Pipeková, 2006).

Dítě, u kterého se diagnostikuje vývojová dysfázie, mívá většinou nedostatky v různých oblastech. Jsou to oblasti zejména jemné motoriky, grafomotoriky, paměti a pozornosti. U dětí s touto poruchou se pak ve školním věku často objevují specifické poruchy učení (např. dyslexie). Co se týče řeči, bývají narušené všechny jazykové roviny: morfologicko-syntaktická, lexikálně-sémantická, foneticko-fonologická, pragmatická (Klenková, 2006). Kutálková (2009) i Pipeková (2006) se shodují, že dítě má deficity ve výslovnosti, gramatice, obsahu věty a větné stavbě. Dále u dysfatičů můžeme pozorovat narušení zrakového a sluchového vnímání, narušení paměťových funkcí, narušení orientace v čase i prostoru, poruchu krátkodobé paměti, malou slovní zásobu aj.

Děti s touto poruchou potřebují komplexní přístup a týmovou spolupráci. Důležitá je komunikace mezi rodiči dítěte a pedagogy školského zařízení, pediatrem, foniatrem, neurologem, psychologem, logopedem. Důležitý je rozvoj v oblastech zraku, sluchu, myšlení, řeči, paměti, pozornosti, motoriky, orientace v prostoru a grafomotoriky (Klenková, 2006).

4.3 Afázie

Za touto poruchou stojí orgánové poškození nebo onemocnění centrální nervové soustavy. Řeč je u daného jedince vyvinuta běžným způsobem, ale pak dojde k poškození dominantní hemisféry mozku, což může zapříčinit neschopnost komunikovat. Může se jednat o poruchu, ke které došlo díky nádoru, úrazu, mozkové příhodě, krvácení do mozku, zánětech mozku aj.

Pokud dojde k této poruše u dětí (dětská vývojová afázie), zasahuje přímo do jejich vývoje řeči. Záleží na etapě vývoje řeči a na rozumové stránce dítěte, vždy ale dochází ke složitému rozvoji dítěte. (Pipeková, 2006)

„Symptomy dětské afázie se dělí podle věkových zvláštností, a to následovně:

- *ve věku 2 – 3 roky – nejprve se projeví úplná ztráta řeči, potom začíná osvojení řeči znovu a rychleji,*
- *ve věku 3 – 4 let – projevuje se individuální smíšený obraz poruch při afázii,*

- ve věku 4 – 10 let – *globální nebo smíšená senzomotorická afázie.*“

(Klenková, 2006, s. 88)

V důsledku afázie mají děti problém najít vhodné slovo, formulovat své vyprávění apod. Můžeme pozorovat změny na jejich chování. Dítě najednou nemá možnost komunikovat s okolím, nemůže sdělit své myšlenky, dotazy, potřeby, a proto se začíná projevovat úzkostnost, nezájem o komunikaci a narušený vztah k sobě samému (Klenková, 2006).

4.4 Mutismus

Jde o mlčení, které vzniká po ukončeném vývoji řeči při existující schopnosti mluvení a řeči. Ve většině případů se týká děvčat a osob citově labilnějších. K oněmění dojde v důsledku stresu, šoku apod., nejedná se tedy o orgánové poškození centrální nervové soustavy (Pipeková, 2006). Mutismus můžeme dělit na **3 typy**:

- 1. Elektivní** – je výběrový a dítě nemluví pouze s určitou osobou, s osobou, která je pro něj autoritou. Má strach, že by neobstálo. Tento typ diagnostikujeme, pokud trvá mlčení minimálně měsíc. Často se objevuje při vstupu dítěte do školy.
- 2. Totální** – dítě s totálním mutismem nemluví s nikým. Je schopné pouze reagovat na slovní instrukce a zvuky
- 3. Surdomutismus** – typ, u kterého dítě nevnímá sluch a ani nemluví. Dochází k takovému šoku, že se zablokují obě tyto funkce.

Musíme rozlišovat mutismus od mluvního negativismu. U mluvního negativismu dítě mluvit může, ale nechce (např. „Řekni mi básničku.“ „Neřeknu.“).

Při této poruše je podstatná spolupráce s rodinou a způsob, jak s dítětem pracují. Je důležité dítě zapojovat do kolektivních her, zpívání a podobných činností. Měli bychom se ale vyhýbat nucení a přemlouvání, aby dítě mluvilo. Nepřípustné je

také trestání za to, že nemluví. Ve spolupráci s rodinou by neměl chybět ani logoped a psycholog (Klenková, 2006).

4.5 Koltavost

Jedná se o poruchu plynulosti řeči. Je velmi nápadná a spadá mezi nejtěžší druhy narušené komunikační schopnosti. Projevuje se především u chlapců a to až v poměru 1:5. Ve věku od dvou a půl do čtyř let vzniká 70 % koltavosti, při nástupu do školy (kolem 6. roku) kolem 20 % a 10 % koltavosti vzniká v pubertě. Příčinou může být rozvod, narození mladšího sourozence, trauma z nějakého zážitku nebo nároky na dítě, které ho přetěžují (Klenková, 2006).

Projevy přerušování členíme na **vnější a vnitřní projevy**. Do vnějších projevů řadíme **klony**, které se projevují opakováním první nebo často i poslední slabiky (např. pa-pa-paní učitelko). Dále do těchto projevů patří **tony**, ty se projevují tlačáním na první slabiku slova. Dítě má křeče a až pomínou, tak ze sebe teprve vydá celé slovo. V mnohých případech se příznaky kombinují, nazýváme je jako **tonoklony**. Mezi vnitřní projevy patří tzv. skrytá koltavost (Kutálková, 1996).

Pokud dítě koltá i v básničkách a při zpěvu, jedná se o mnohem horší formu, než když koltá pouze v řeči. Je důležité, aby hodně zpívalo, protože zpěv vede ke koordinaci. Cílem terapií je dosáhnout plynulé řeči. Rozlišujeme nepřímé, které se používají u mladších dětí (změna pocitů, lepší koncentrace, koordinace oromotoriky a chování okolí k dítěti s touto diagnózou) a přímé přístupy (snaží se přímo měnit řečový projev). (Klenková, 2006)

4.6 Breptavost

Breptavost patří stejně jako koltavost do poruch plynulosti řeči. Hlavním příznakem je porucha tempa řeči. Tempo je tak rychlé, že často zaviňuje až nesrozumitelnou řeč. Projevuje se např. vynecháváním slabik, nepřesnou

a narušenou artikulací, narušeným dýcháním, nepravidelným tempem řeči (Pipeková, 2006).

Příznaky breptavosti můžeme dělit na **tři úrovně**:

- příznaky první úrovně, týkající se obsahu výpovědi (dezorganizace myšlení, bezobsažná řeč, neuvědomování si problému, slabé chápání výpovědi),
- příznaky druhé úrovně, týkající se formy výpovědi (nesprávné věty, chudá skladba),
- příznaky třetí úrovně, týkající se substance výpovědi (rychlé tempo řeči, opakování hlásek, slabik, slov a vět, embolofrázie, chybná artikulace, nepravidelné tempo řeči, revize, prodlužování hlásek, monotónní řeč).

(Klenková, 2006, s. 171)

Nezbytná je spolupráce s logopedem. Děti s touto poruchou si vůbec neuvědomují, že jim není rozumět. Nápravné metody jsou velmi podobné jako u koktavosti. Musí se učit správně dýchat, lépe artikulovat a ovládat rychlost mluvy (Klenková, 2006).

4.7 Rinolalie a palatolalie

Tyto poruchy zařazujeme do poruch zvuku řeči. Rinolalie neboli huhňavost ovlivňuje zvuk řeči a zároveň i artikulaci. „*Jedná se o sníženou nebo zvýšenou nazalitu (nosovost) v mluvené řeči, poruchu zvuku jednotlivých hlásek při artikulaci, která závisí na činnosti patrohltanového (velofaryngeálního) uzávěru.*“ (Pipeková, 2006, s. 112) Huhňavost může být zavřená nebo otevřená. U zavřené huhňavosti se mezi příčiny může řadit např. zduřelá sliznice v dutině nosní a nosohltanové nebo vrožené anatomické změny. Příčinou otevřené huhňavosti může být obrna měkkého patra, rozštěp patra apod. Při nápravě této poruchy je podstatná spolupráce odborníků. Mezi cvičení, která mohou mít pozitivní vliv, patří foukání, pískání, pití slámkou a jiné (Klenková, 2006).

K palatolalii dochází při rozštěpech obličejových oblastí (rozštěpy patra, rtu). Typickými znaky palatolalie jsou změny rezonance a narušení artikulace. Často bývá doprovázena opožděným vývojem řeči a poruchami sluchu nebo hlasu (Pipeková, 2006).

4.8 Dyslalie

Dyslalie neboli patlavost se řadí do poruch artikulace. Je to nejčastější vada řeči a častěji ji zaznamenáváme u chlapců. Vzniká během vývoje řeči a obvykle trvá do šesti až sedmi let. Můžeme ji charakterizovat jako vadnou výslovnost jedné hlásky nebo skupiny hlásek rodného jazyka (Klenková, 2006). Rozlišujeme dyslalii hláskovou, slabikovou a slovní. Nesmíme zaměňovat vadnou výslovnost s nesprávnou výslovností. Nesprávná výslovnost je pouze fyziologický jev, který souvisí s určitým věkem dítěte. Peutelschmiedová (2005) se zmiňuje i o dalším členění dyslalie a to o členění **podle kontextu hlásek** na:

- mogilálii – o té mluvíme tehdy, pokud je hláska vynechávána
- paralálii – dítě si pro něj náročnou hlásku nahrazuje jinou artikulačně blízkou hláskou
- -ismus – do této kategorie spadá např. rotacismus, lambdacismus apod.

K nejčastějším příčinám dyslalie patří poruchy sluchu, anatomické vady řečových orgánů, motorická neobratnost apod. Všechny zmíněné nedostatky řadíme k vnitřním příčinám. Za vnějšími příčinami stojí hlavně psychosociální vlivy. Mezi důležité faktory patří dědičnost, vliv prostředí (pokud nemá dítě správný řečový vzor, výsměch, tresty a další), narušení sluchového vnímání, zrakového vnímání, emoční deprivace atd. (Pipeková, 2006)

Ačkoliv se odborníci dohadují o zahájení nápravy vadné výslovnosti hlásek, mělo by dítě s touto vadou navštěvovat logopedii již v předškolním věku. Cvičení s dítětem se má provádět několikrát denně po dobu 2 - 3 minut. Je dobré používat pomocné hlásky a volit pro dítě co nejsnazší cestu učení (Klenková, 2006).

4.9 Dysartrie

Dysartrie se stejně jako dyslalie řadí do poruch artikulace a vzniká v důsledku organického poškození centrálního nervového systému. K poruchám artikulace se váže i narušení např. dýchání, tvorby hlasu a zvuku řeči. Často se objevuje u dětí s dětskou mozkovou obrnou (Pipeková, 2006). Klenková (2006) uvádí možné příčiny vzniku dysartrie a člení je do čtyř období:

- prenatální období – kdy může dojít k úrazu matky, infekčnímu onemocnění apod.
- perinatální období – komplikace během porodu
- postnatální období – encefalitida, meningitida apod.
- pozdější věk – úrazy hlavy, mozková zánětlivá onemocnění, nádory

U dětí s diagnostikovanou dysartrií je podstatná komplexní péče. Důležitou roli hraje včasný začátek terapie. *„Cílem terapie je maximalizace komunikačních schopností a zachování dobré kvality sociálního života osoby s dysartrií. Pro efektivní logopedickou terapii je třeba využít obnovovací postupy a především specializované pomůcky lišící se od pomůcek užívaných při práci s vývojovými poruchami mluvy dětí.“* (Klenková, 2006, s. 123)

4.10 Poruchy hlasu

Díky hlasu si můžeme mezi sebou předávat informace, vyjadřovat své myšlenky, pocity, nálady. Podle hlasu je možné určit pohlaví, odhadnout věk dotyčného apod. *„Poruchu hlasu definujeme jako patologickou změnu individuální struktury hlasu, změnu v jeho akustických kvalitách, způsobu tvoření a používání, v hlase se mohou vyskytnout také různé vedlejší zvuky.“* (Pipeková, 2006, s. 114)

Hlasové poruchy můžeme rozdělit na:

- Organicky podmíněné: možnými příčinami mohou být nádory, obrny, záněty aj. Důsledkem těchto příčin je chrapot.
- Reflexní: může způsobit chronický zánět mandlí, zubní onemocnění ale i srdeční onemocnění apod. Významnou roli také hraje leknutí, rozčilení, duševní úrazy apod. Může dojít až k úplné ztrátě hlasu.
- Mutační: obvykle se vyskytují u chlapců. Dochází k nim, když chlapci v pubertě rychle vyrostou a zároveň dojde i k výraznému zvětšení hrtanu.
- Funkcionální: způsobuje je nesprávná hlasová funkce. Změny pak pozorujeme na hlasivkách.

U dětí se poruchy hlasu projevují chraptivostí, nazýváme ji dětská chraptivost. V obvyklých případech vzniká tak, že dítě používá nadměrnou sílu pro tvorbu hlasu. Příčinou může být překřikování se navzájem (Hála, Sovák, 1962).

4.11 Symptomatické poruchy řeči

Narušená komunikační schopnost se může projevovat jako hlavní symptom nebo jako vedlejší symptom jiného postižení, onemocnění, poruchy. Nejčastějším projevem symptomatických poruch řeči je narušená komunikační schopnost u dětí s dětskou mozkovou obrnou a u dětí mentálně retardovaných (Pipeková, 2006).

5 ŘEČOVÉ SCHOPNOSTI A DOVEDNOSTI PŘI NÁSTUPU ŠKOLNÍ DOCHÁZKY

Dítě by při nástupu do školy mělo být samostatné a mělo by zvládat činnosti jako je oblékání, osobní hygiena, udržení pozornosti na určitou dobu, plnění zadaných úkolů, jejich dokončení a na určité úrovni by měla být i řeč. Odborníci se shodují, že je u dítěte při nástupu do první třídy základní školy tolerovaná vadná výslovnost hlásek R a Ř. Pokud dítě nezvládá více hlásek, je vhodné uvažovat o odkladu školní docházky, protože je pak obtížné zvládat nároky první třídy a zároveň navštěvovat logopedii.

Na řečových schopnostech a dovednostech má velký podíl věnovaná pozornost dítěti. Kladný vliv má čtení pohádek, vyprávění příběhů a různá cvičení pro rozvoj řeči. Důležitý je pro dítě správný mluvní vzor.

Logopedii předškolního věku můžeme nazývat jako péči o rozvíjení komunikačních schopností. V prostředí mateřské školy má na rozvoj řeči největší vliv učitelka. Sleduje na dětech, jak mezi sebou komunikují, zda využívají raději verbální nebo neverbální komunikaci, případně jaké nedostatky se na řeči vyskytují. Dítě se má pozorovat při běžných činnostech během dne. Mimo řeči se pozoruje také chování, motorika, sociální vztahy a rozumový vývoj, protože to vše ovlivňuje řečové schopnosti a dovednosti (Sovák, 1984).

Verbální komunikace je důležitá pro přijetí nového školního prostředí. Jakákoli vada nebo porucha řeči dostává dítě do nepříjemných situací. Velmi často mívá horší pozici v kolektivu a neprospívá ani vztahu mezi žákem a učitelem. Pokud dítě nedokáže porozumět pokynům učitele, pak nechápe, co má dělat. Tím automaticky ztrácí pocit bezpečí, což se může projevat neadekvátním chováním. *„Špatně mluvící dítě prožívá komunikaci jako stresovou situaci a brání se tím, že ji co nejvíce omezuje. Raději nemluví, aby se mu nikdo nevysmíval nebo je nehaněl.“* (Vágnerová, 2000, s. 145) U dětí, které nejsou dostatečně připravené na nové prostředí, se může projevit neurotická porucha, především koktavost. Aby dítě zvládalo výuku, je nutná znalost jazyka, ve kterém výklad učiva probíhá. Dítě získává ve školním prostředí informace, které pak dokáže samo interpretovat (Vágnerová, 2000).

Dítě by před nástupem do první třídy mělo umět pojmenovat věci kolem sebe, zopakovat souvětí, umět vyprávět krátké příběhy, vyjádřit, co cítí, popsat děj

na obrázku apod. Slovní zásoba se u předškolního dítěte pohybuje okolo tří tisíc slov, dítě umí mluvit gramaticky správně a většinou zvládá správnou výslovnost. Některé děti neumí správně vyslovovat sykavky a vibranty (Klenková, Kolbábková, 2002).

Matějček (2005) zastává názor, že ani u dítěte, které patlá nebo dokonce kocká, není nutný odklad školní docházky. Podmínkou je vyspělost ostatních intelektových schopností, které odpovídají předškolnímu dítěti.

II PRAKTICKÁ ČÁST

6. CÍL PRÁCE A PŘEDPOKLADY

6.1 Cíl práce

Cílem mé praktické části je zjistit, zda na sebe mají vzájemný vliv myšlení a vývoj řeči. Výzkumné šetření je provedeno v církevní mateřské škole a jsou k němu použité tři diagnostické testy. Pro posouzení školní zralosti je to Jiráskův (Kernův) test školní zralosti, úroveň verbálního myšlení je hodnocen podle Testu verbálního myšlení a pro určení připravenosti na čtení je použitý Reverzní test Edfeltův.

6.2 Předpoklady

Předpoklad č. 1: Předpokládám, že vady řeči mají vliv na verbální znalosti.

Předpoklad č. 2: Předpokládám, že děti s odkladem mají při nástupu do první třídy méně vad řeči než děti bez odkladu.

7. ZKOUMANÁ MATEŘSKÁ ŠKOLA

Ke svému výzkumu jsem si vybrala církevní mateřskou školu, která je dobře dostupná a nachází se téměř v centru města. Tuto mateřskou školu jsem si vybrala proto, že jsem zde měla průběžnou i týdenní souvislou praxi. Zároveň se nachází v komplexu domů, kde bydlím a díky vstřícnosti paní ředitelky a učitelek jsem mohla do mateřské školy chodit v každém volném čase.

Jak už vyplývá z názvu, škola vychází z křesťanských hodnot. Pro letošní školní rok je zde zapsáno 75 dětí, osm pedagogických pracovníků a dvě asistentky pedagoga. Děti jsou vedeny nenásilnou formou a vůbec není podmínkou, že rodina musí být věřící. Paní učitelky vedou děti k toleranci a vstřícnosti. Na rozdíl od ostatních školek se zde více klade důraz na křesťanské svátky.

Mateřská škola má dohromady tři třídy po 25 dětech a malou tělocvičnu. V každé třídě jsou zastoupeny všechny věkové kategorie. Ve třídě Broučků, kam jsem chodila na praxi, jsem si vybrala jedenáct předškolních dětí, ve třídě Oveček pět předškoláků a u Sluníček čtyři předškoláky.

8. METODIKA

Výzkumné šetření je provedeno v církevní mateřské škole v prosinci loňského roku. Dohromady je testováno 20 dětí, 12 chlapců a 8 holčiček, které se v září chystají sednout do školních lavic. Nejmladší z nich jsou Pavlík s Pétou. Oběma chlapcům je 5 let a 3 měsíce. Naopak nejstarší je Radovánek, který má už 6 a půl roku.

Se všemi dětmi jsem postupně zvládla Jiráskův test školní zralosti, Reverzní test Edfeltův i Test verbálního myšlení. Dětem jsem úkoly podala zábavnou formou, hráli jsme si „na školu“. Postupně za mnou pak chodily i ostatní děti s tím, že si chtějí hrát také. Dětem jsem se snažila vždy zajistit klidné prostředí, aby se mohly soustředit a nebyly ničím rušeny. Paní učitelky mi vycházely v tomto směru vstříc a poskytovaly mi místnost na lehátka pro poobědní odpočinek vedle třídy. Testy jsem s dětmi vypracovávala postupně, protože jsou časově náročné a žádné z dětí nezvládne tak dlouhou dobu udržet pozornost. Mateřskou školu jsem z tohoto důvodu navštěvovala 14 dní, vždy ráno během volné hry.

8.1 Jiráskův (Kernův) test školní zralosti

Jiráskův test patří k nejznámějším a nejpoužívanějším testům školní zralosti u nás (Svoboda, Krejčířová, Vágnerová, 2009). Je to tzv. česká verze testu Artura Kerna, kterou Jirásek vytvořil v roce 1964. Test není časově náročný a o dítěti nám udává pouze orientační obraz (Zelinková, 2011). Původní Kernův test obsahuje šest úloh, z nichž Jirásek vybral tři úkoly – nakreslit mužskou postavu, napodobit psací písmo a obkreslit skupinu teček. Všechny tři úkoly kladou důraz na úroveň jemné motoriky a koordinaci oka s pohybem ruky. Jiráskův test se hodnotí stupnicí pěti známek (Švancara a kol., 1974). Můžeme ho zadávat jednotlivcům i skupinkám (dvě a více dětí) a pozorovat, jak dítě zvládá pracovat v kolektivu (Svoboda, Krejčířová, Vágnerová, 2009).

1. úkol – kresba mužské postavy

Kreslení lidské postavy vychází z vlastních zkušeností dítěte se svým tělem, z pozorování lidí v jeho okolí a z toho, co je pro dítě důležité. Dítě si nejvíce všímá lidského obličeje, přesněji očí a úst, které zobrazuje na papíře nejdříve. Pak věnuje pozornost končetinám a tím vzniká tzv. hlavonožec. Další částí těla, kterou dítě zobrazí ve své kresbě, je trup. Zobrazuje ho kruhem nebo elipsou (Říčan, Krejčířová a kol., 1995). Aby mužská postava dostala známku jedna, musí mít hlavu, krk, trup a končetiny. Hlava má mít oči, nos, ústa, uši a vlasy. Horní končetiny mají být zakončené pěti prsty a dolní končetiny jsou dole zahnuté. Má být vyjádřeno i mužské oblečení. Každý nedostatek je popsán v pokynech k testu a je přiřazen k určité známce. Dítěti během kreslení nijak nenapovídáme.

2. úkol – napodobení psacího písma

Napodobit psací písmo je pro děti asi nejtěžší úkol. Na určité úrovni musí být jemná motorika a je nezbytná soustředěnost dítěte na zadanou činnost. Pokud je napodobené písmo dobře čitelné, není dvakrát větší než předloha, první písmeno je výrazně větší, text je rozdělen na tři slova a nechybí nad „i“ tečka, je úkol oznámkován jedničkou. Jakékoli nedostatky jsou opět jasně popsány v pokynech k testu.

3. úkol – obkreslení skupiny teček

Stejně jako předchozí úkol vyžaduje i tento koncentraci dítěte ke splnění zadání. Pro ohodnocení první známkou stupnice se toleruje pouze vychýlení jedné tečky z řádky, zmenšení proti předloze, ale ne zvětšení o více než polovinu. Nesrovnalosti s předlohou hodnotíme podle manuálu.

Na závěr testu sečteme známky u jednotlivých úkolů. Hodnoty pak rozlišujeme za nadprůměrné (3 – 6), průměrné (7 – 11) nebo podprůměrné (12 – 15).

8.2 Reverzní test Edfeltův

Dalším testem, který jsem použila k mému výzkumu, je Reverzní test z roku 1968. Autorem testu je Ake W. Edfelt, který je znám jako švédský psycholog. Test zjišťuje „*připravenost ke čtení. Je zaměřen na zachycování sklonu dítěte rozlišovat či nerozlišovat zrcadlové tvary, tzv. reverzní tendenci. Mapuje percepční zralost či nezralost.*“ (Svoboda, Krejčířová, Vágnerová, 2009, s. 629)

Maximální počet správných odpovědí je 84. Do příslušných kolonek pak zapíšeme, kolik mělo dítě správných a kolik špatných odpovědí. Při použití testu si měříme, za jaký čas dítě test zvládlo. Dítě je připravené pro čtení, pokud má alespoň 64 správných odpovědí.

8.3 Test verbálního myšlení

Autorem testu verbálního myšlení je stejně jako u upraveného Kernova testu, Jaroslav Jirásek. Jirásek udává, že výsledky české verze testu jsou pouze orientační a na jejich základě nelze jednoznačně určit školní nezralost (Svoboda, Krejčířová, Vágnerová, 2009). „*Mimo jiné lze vytknout jednostrannost přístupu k dětské psychice, zanedbání verbálního projevu mentálních funkcí.*“ (Švancara a kol., 1974, s. 247) Z tohoto důvodu Jaroslav Jirásek původně doporučoval doplňovat test školní zralosti otázkami o životním prostředí. Tím se u dítěte zjišťoval duševní obzor, myšlení a komunikace. Nakonec byl vytvořen Test verbálního myšlení, do kterého bylo vybráno 20 otázek s určitým bodovacím systémem zaměřených na rozumové operace, aniž by bylo potřeba velké množství vědomostí. Dítě má v testu např. určit, které zvíře je větší, dokončit větu nebo vyjmenovat společné znaky určitých předmětů (Švancara a kol., 1974).

Test se hodnotí známkami 1 (za 24 a více bodů), 2 (za 14 až 23 bodů), 3 (za 13 až 0 bodů), 4 (za -1 až -10 bodů), 5 (za -11 a horší počet bodů).

9. VÝSLEDKY TESTOVÁNÍ PŘEDŠKOLNÍCH DĚTÍ

V této kapitole je uvedeno hodnocení testů náhodně vybraných šesti dětí (3 holčičky, 3 chlapečci). Následující tabulka poskytuje stručný přehled všech testovaných předškoláků. Jsou zde uvedené údaje - kolik je dětem roků, součet známek Jiráskova testu školní zralosti, počet správných odpovědí v Reverzním testu Edfeltově, hodnocení Testu verbálního myšlení, zda má dítě nějakou vadu řeči či odklad školní docházky.

Tab. 1: Výsledky jednotlivých testovaných dětí

č.	Jméno	Věk	Jir.	Rev.	Ver.	Vady řeči	Odklad
1	Šimonek	5 r. 4 m.	8	62	3	-	ne
2	Filip	5 r. 7 m.	12	71	3	L	ne
3	Ondrášek	5 r. 4 m.	6	68	3	R, Ř	ne
4	Ema	5 r. 6 m.	6	63	2	-	ne
5	Kubík	5 r. 11 m.	6	66	3	L, R, Ř	ne
6	Anička	5 r. 8 m.	8	76	3	L, R, Ř, sykavky	ne
7	Adéla	6 r. 2 m.	5	77	1	-	ano
8	Radovánek	6 r. 6 m.	7	61	2	-	ano
9	Pěťa	5 r. 3 m.	5	61	2	měkké souhl.	ne
10	Edík	5 r. 5 m.	9	71	2	Ř	ne
11	Vilmička	6 r. 1 m.	6	64	2	-	ano
12	Rozárka	6 r. 5 m.	4	81	2	-	ano
13	Vítek	6 r. 1 m.	5	65	1	-	ano
14	Kristýnka	5 r. 4 m.	8	66	2	-	ne
15	Terežka	6 r. 2 m.	10	63	2	L	ne
16	Tomášek	6 r. 1 m.	8	59	2	Ř	ne
17	Románek	5 r. 7 m.	5	81	3	-	ne
18	Violka	5 r. 10 m.	8	61	1	S, Š, T	ne
19	Honzík	5 r. 4 m.	9	61	3	R, Ř, V, Ž, Č, S	ne
20	Pavel	5 r. 3 m.	7	60	3	K -> Ť	ne

Vysvětlivky k tabulce:

Jir. Jiráskův test školní zralosti

Rev. Reverzní test Edfeltův

Ver. Test verbálního myšlení

9.1 Celkové výsledky jednotlivých testů v grafech

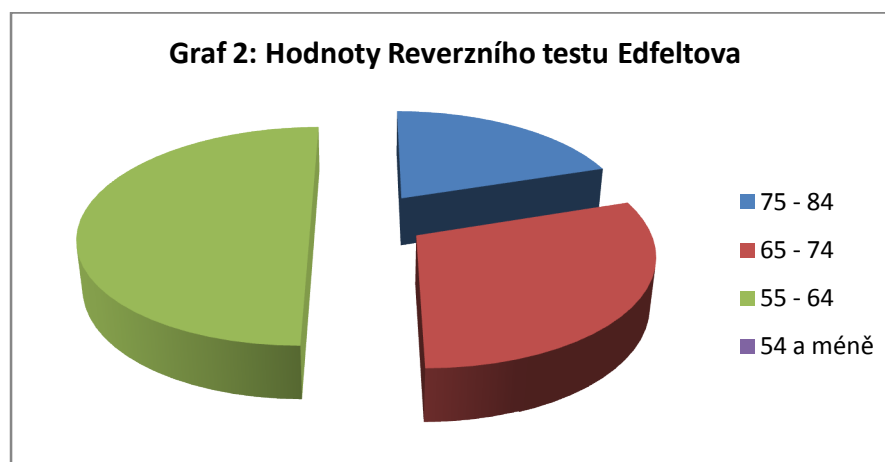
Hodnocení Jiráskova testu školní zralosti:

- součtu hodnot 3 – 6 (nadprůměrné) dosáhlo 9 dětí
- součtu hodnot 7 – 11 (průměrné) dosáhlo 10 dětí
- součtu hodnot 12 – 15 (podprůměrné) dosáhlo 1 dítě

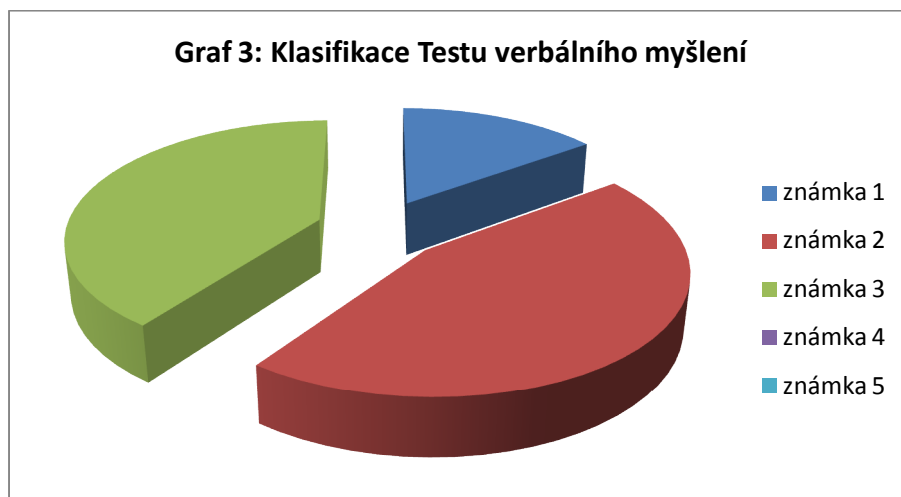
Hodnoty Reverzního testu Edfeltova:

- hodnot 75 až 84 dosáhly 4 děti
- hodnot 65 až 74 dosáhlo 6 dětí
- hodnot 55 až 64 dosáhlo 10 dětí
- hodnot 54 a méně dosáhlo 0 dětí

Klasifikace Testu verbálního myšlení:

- známky 1 (24 a více) dosáhly 3 děti
- známky 2 (14 až 23) dosáhlo 9 dětí
- známky 3 (13 až 0) dosáhlo 8 dětí
- známky 4 (-1 až -10) dosáhlo 0 dětí
- známky 5 (-11 a horší) dosáhlo 0 dětí

9.2 Hodnocení vybraných dětí

9.2.1 Šimonek

Šimonkovi je 5 let a 4 měsíce. Doma bydlí s maminkou, tatínkem a mladším bráškou Vítečkem. Zastává roli staršího sourozence – opatrovníka. Víteček začal chodit do mateřské školy nově, protože maminka musela do práce. Je na Šimonkovi ještě hodně závislý. Šimonek občas odmítá Vítečka utěšovat, když brečí, ale jinak mají hezký sourozenecký vztah. Šimonek navštěvuje mateřskou školu od svých tří let. Jeho vývoj probíhá normálním způsobem, nemá žádnou vadu řeči, ani nemusel navštěvovat logopedii. Šimonek je pravák a tužku drží správným způsobem.

Jiráskův test školní zralosti

Jiráskův test se mnou šel Šimonek vypracovávat hned po příchodu do školky. Vyslechl si pokyny k tomu, co má dělat a téměř bez rozmýšlení začal na úkolu pracovat. Kresbu pána nijak nekomentoval. Hlava má oči, nos, ústa, oči i vlasy, ale není s trupem spojená krkem. Postava má všechny čtyři končetiny, nohy jsou dole zahnuté, na ruce jsou pouze tři prsty. Pán nemá žádný náznak mužského oblečení. Hodnotila jsem obrázek tedy trojkou.

Napodobení psacího písma bylo pro Šimonka těžší než první úkol. Písmo si nejdříve pečlivě prohlédl a až potom začal psát. Písmo je ještě čitelné a drží vodorovnou linii. Věta je rozdělena na tři slova. Vešla se na jeden řádek do vyhraněného prostoru, ale písmena jsou proti předloze trochu větší. Největším problémem bylo pro Šimonka písmeno „y“. Tento úkol jsem ohodnotila dvojkou.

Poslednímu úkolu tohoto testu již Šimonek nevěnoval takovou pozornost. Chtěl být rychle hotový. Téměř se nezabýval tím, kolik teček je na předloze. Dodržel pouze tři sloupce a naznačil jednu tečku na vrcholu. Úkol jsem musela ohodnotit známkou tři.

Součet známek jednotlivých úkolů je 8, průměrná známka je 2,7. Výkon je tedy průměrný.

Reverzní test Edfeltův

Edfeltův test jsem s Šimonkem dělala kvůli udržení pozornosti až další den. Test Šimonkovi dohromady trval 8 minut. Z celkových 84 obrázků měl 22 chyb, tedy 62 správně. Při vysvětlování přikyvoval, že všemu rozumí. U vyškrtávání obrázků vypadal soustředěně. Téměř všechny chyby se týkají zrcadlových obrázků.

Test verbálního myšlení

Na třetí den jsem si pro Šimonka připravila Test verbálního myšlení. Usuzuji, že některé chybné odpovědi byly spíše důsledkem nepozornosti. V testu nakonec získal 13 bodů, proto jsem ho klasifikovala známkou tři.

9.2.2 Filip

Filipovi bylo v době konání testů 5 let a 7 měsíců. Filípek je jedináček a vyrůstá s maminkou bez tatínka. Myslím, že mu chybí mužský vzor. Maminka sama na výchovu nestačí. Paní učitelky s maminkou spolupracují, téměř každý den probíhá krátký rozhovor mezi oběma stranami. Přínosné je, že si maminka problém uvědomuje. Filip je hodně impulzivní a často situaci řeší, v lepším případě křikem, v horším případě padne i nějaká rána a následuje pláč a vyšetřování toho, co se stalo. Nejraději si hraje s velkými molitanovými a dřevěnými kostkami, u kterých chce mít často během hry hlavní slovo. Filípek je pravák a zaznamenala jsem u něj vadnou výslovnost hlásky „L“.

Jiráskův test školní zralosti

Nejsložitějším úkolem bylo zaujmout a motivovat Filipa tak, aby vůbec spolupracoval. Nebylo to pro mě vůbec jednoduché a chvílemi jsem si připadala dost bezradná. Nakonec začal postavu kreslit. Má oči, nos, ústa i vlasy, vše je ale nakreslené velmi jednoduchým způsobem. Hlavě chybí uši. Hlava není s trupem spojená krkem. Jsou zobrazené všechny končetiny, ale horní končetiny vedou z nohou. Na obrázku je sice vidět náznak prstů na horních končetinách, ale není jich správný počet. Mezi nohama je navíc kolečko, kterým Filípek prý znázornil srdce. Postava se mu nevešla ani do vymezeného prostoru pro kreslení. Úkol jsem ohodnotila známkou tři.

U druhého úkolu se opět zasekl, že nic takového dělat nebude. Spolupráce byla opravdu složitá. Věta není rozdělená na tři slova, písmena se vůbec nepodobají vzoru. Výtvar bych charakterizovala spíš jako čmárání než písmo. Tento úkol jsem podle pokynů k testu oznámkovala pětkou.

Poslední úkol, obkreslování puntíků, Filip asi nejdřív špatně pochopil, protože začal puntíky dokreslovat do vzoru. Potom začal nesystematicky dělat kolečka do vyhraněného prostoru pro plnění úkolu. Puntíků není správný počet, není zřejmé, zda jsou v řádcích či sloupcích. Na obrázku se ale nevyskytuje žádný jiný obrazec, proto jsem úkol ohodnotila známkou čtyři.

Celkový součet známek udává hodnotu 12 a průměrná známka je 4. Filípkův výkon byl podprůměrný.

Reverzní test Edfeltův

Následující den Filípek spolupracoval mnohem lépe. Zadání testu jasně pochopil a hned u příkladů si všiml i drobného detailu, kterého si většina dětí nevšimne. I když se opět snažil na sebe něčím upoutat, nakonec se mu test vzhledem k předchozímu velmi povedl. Trval mu 9 minut a z celkového počtu 84 obrázků určil jen 13 nesprávně a 71 správně. Z toho vyplývá, že by měl být připravený pro čtení. Zajímavé je, že některé zrcadlové obrázky vyškrtl a jiné nikoliv.

Test verbálního myšlení

Z výsledků tohoto testu jsem byla poněkud zklamaná. Správně odpověděl jen na otázky, které ho nějakým způsobem zaujaly. Byly to otázky, které se týkaly dopravních prostředků apod. Naopak na situace, které nás provází každý všední den, se ani nesnažil hledat odpovědi. Konečný výsledek tohoto testu byl devět bodů. Tento výsledek lze hodnotit známkou tři.

9.2.3 Ema

Emince je 5 let a 6 měsíců. Vyrůstá s oběma rodiči a starší sestrou na vesnici nedaleko města. Doma ji často hlídá babička, která je k dispozici, když Eminka např. onemocní. Eminka je hodné dítě, ale dokáže si pěkně postavit hlavu a urazit se i na několik desítek minut. Především, když něco není podle toho, jak si ona představuje. Ráda si povídá, je znát, že má všeobecný přehled a hodně vědomostí. Je soběstačná, sama se umí obléct, dokáže pomoci i mladším dětem. Je pravák, má správný úchop tužky a nemá žádnou vadu ani poruchu řeči.

Jirákův test školní zralosti

Eminka hned jak zpozorovala, že u mě některé děti plní úkoly, tak přišla a chtěla také. Zadání pro ni bylo jasné a vzhledem k tomu, že ráda během volné hry kreslí, maluje nebo něco vyrábí, hned se pustila do práce. Její postava pána má hlavu, na které jsou jasně vidět oči, nos, ústa, uši, vlasy a nezapomněla ani na detail jako řasy. Trup s hlavou není spojen krkem. Postava má všechny čtyři končetiny a na všech jsou naznačené prsty. Na jedné ruce je všech pět prstů, na druhé ruce jsou jen čtyři. Na každé noze má pán tři prsty. Oblečení nemá žádné mužské detaily. Tuto kresbu jsem ohodnotila dvojkou.

Vzhledem k tomu, že se Eminka již hodně těší do školy, byla u dalšího úkolu snadná motivace. Písmo je celkem dobře čitelné. Vešlo se jí do určeného prostoru. Věta je jasně rozdělená na tři slova, počáteční písmeno je zřetelně větší a nezapomněla ani na tečku nad „i“. Úkol jsem tedy ohodnotila též známkou dvě.

Poslední úkol pro Eminku také nebyl nijak těžký. Spočítala si puntíky a začala pomalu podle vzoru překreslovat do určeného pole. Obrázec je zmenšený a dva puntíky jsou vychýlené. Úkol jsem hodnotila opět dvojkou.

Součet všech tří známek mi dal hodnotu 6. To znamená, že výsledek je nadprůměrný. Průměrná známka je dvojka.

Reverzní test Edfeltův

S testem si Eminka hned věděla rady. Na začátku si stejně jako Filípek všimla i drobného detailu u domečku. Pak už pokračovala v práci sama. Opět bych řekla, že největším problémem byly zrcadlové obrázky. Na každé straně měla Eminka nejméně čtyři chyby. Byla ale s testem poměrně rychle vyřízená, vůbec si ho nekontrolovala, zabral jí jen 5 minut času. Nakonec měla z 84 obrázků správných 63. Z toho plyne, že měla 21 chyb. Eminka se dle tohoto testu přibližuje k hranici připravenosti pro čtení.

Test verbálního myšlení

Jak jsem uvedla hned na začátku, Eminka si velmi ráda povídá a sděluje své zážitky, proto přistupovala k tomuto testu jako k zábavě. Ke každé odpovědi mi byla schopná říct ještě několik dalších poznámek. Reagovala pohotově a rady si nevěděla jen s těmi nejsložitějšími otázkami. Dosáhla 19 bodů, které se hodnotí známkou dvě.

9.2.4 Honzík

Honzík je chlapeček, kterého jsem na první pohled vůbec neřadila k předškolním dětem. Vzrůstově je proti svým vrstevníkům výrazně menší. V době konání testů mu bylo 5 let a 4 měsíce. Společně s maminkou a tatínkem bydlí v panelovém domě. Do školky ho často vodí babička. Je bezproblémový, nevyvolává žádné zbytečné konflikty, většinou si tiše hraje s nějakou stavebnicí nebo něco vaří v kuchyňce. Má vadnou výslovnost hlásek „Ž, V, Č, S, Ř“, je pravák a tužku drží s lehce prohnutým ukazovákem.

Jiráskův test školní zralosti

Honzík okamžitě pochopil, co má dělat. Často i ráno během volné hry věnuje svůj čas malování, proto se do prvního úkolu ihned s chutí pustil. Jeho postava má hlavu, na které nechybí oči, nos, ústa ani vlasy, jediným nedostatkem je, že chybí uši. Trup je s hlavou spojený krkem. Postava má čtyři končetiny. Horní končetiny jsou nakreslené dvojčarou a na obou rukou chybí několik prstů. Dolní končetiny jsou nakreslené jednoduchou čarou, dole jsou zahnuté a zakončené čtyřmi a pěti prsty.

Když jsem se ho zeptala, co je ta čárka mezi nohama, Honzík odpověděl: „No přece pindík.“ Jinak nebylo vůbec naznačené mužské oblečení. Za kresbu postavy jsem Honzíka oznámkovala trojkou.

Úkol, kde měl Honzík napodobovat psací písmo, zvládl na trojku. Honzík nemá ještě tolik rozvinutou jemnou motoriku, písmenka mají hranatý tvar. Snažil se ale větu rozdělit na tři slova a nezapomněl ani na tečku nad „i“. Zvládl i velikostně rozlišit počáteční písmeno od ostatních.

S posledním úkolem si Honzík celkem poradil. Snažil se rozdělit puntíky do třech sloupců, obrazec vytvořil oproti předloze trochu menší. Hlavním nedostatkem je nesprávný počet puntíků. Chyběl mu sice jen jeden, ale úkol jsem musela ohodnotit známkou tři.

Po součtu známek v tomto testu Honzík získal hodnotu 9, která je považovaná za průměrnou. Průměrná známka je tedy trojka.

Reverzní test Edfeltův

U tohoto testu si Honzík vyslechl zadání a pustil se do práce. Honzík je pracovitý a rád plní různé úkoly. Vůbec mu nevadilo, že je test tak dlouhý. Stejně jako většina dětí dělal chyby v zrcadlových obrazcích, u všech říkal, že jsou stejné a neviděl v nich žádný rozdíl. Pomáhala jsem mu otáčet stránky a postupně ukazovat obrazce po řádcích, aby nepřeskakoval od jednoho k druhému. Test mu trval jen 6 minut, ale z 84 odpovědí měl 23 špatně. Z toho vyplývá, že už je pod hranicí připravenosti ke čtení.

Test verbálního myšlení

U verbálního testu si téměř každou odpověď promýšlel. Zajímavé bylo, že ztrácel body u otázek, které byly pro ostatní děti snadnou záležitostí. Naopak u otázek, které jsou složitější, odpovědi znal velmi dobře. Celkem snadno si poradil s tím, jak od sebe rozlišit hřebík a šroubek. Nejvíce jsem ho musela pochválit za poslední otázku, protože byl jeden z mála, kdo věděl, k čemu slouží na dopise známka. Díky předchozím odpovědím jsem mu napočítala 11 bodů, které odpovídají dle klasifikace známce tři.

9.2.5 Viola

Violka je z úplné rodiny a bydlí v rodinném domku. Má starší sestru, které nedávno bylo 18 let a mladšího brášku Lukáška. Lukáškově jsou 3 roky a v září začal navštěvovat společně s Violkou ve školce stejnou třídu. S Lukáškem mají hezký sourozenecký vztah. Viola chodí do školky od tří let. Je to nekonfliktní dítě. Zvládá veškerou sebeobsluhu a někdy zvládne pomoci i Lukáškově. S oblibou si hraje na princeznu nebo zdravotní sestřičku. Ráda si sedne některé paní učitelce na klín a chce si povídat. Má vadnou výslovnost hlásek „S, Š, T“. Mezi oblíbené činnosti Violky také patří malování a kreslení. Je pravák a má správný úchop psacího náčiní.

Jiráskův test školní zralosti

U prvního úkolu se Viola zamyslela a začala kreslit. Při kreslení hlavy pána jsem se jí zeptala, co má na hlavě? Okamžitě mi odpověděla, že to je culík, protože její táťánek ho má taky. Na hlavě chybí pánovi uši a trup není s hlavou spojený krkem. Horní končetiny jsou zakončené pěti prsty, ale jsou znázorněny pouze jednoduchou čarou. Nohy dole nejsou zahnuté. Jsou naznačeny pouze kalhoty, jiné oblečení není nijak zobrazeno. Úkol jsem hodnotila známkou tři.

Napodobování psacího písma věnovala Viola velkou soustředěností. Věta je rozdělena na tři slova. Nezapomněla na tečku nad „i“. Písmena ale nejsou jasně čitelná. Velký problém bylo navázat písmeno „l“ na „y“. Ohodnotila jsem také trojkou.

Poslední úkol, obkreslování puntíků, byl pro Violu nejlehčí. Mnoho nad ním ani nepřemýšlela, byla hotová během krátké chvíle. Má uvedený správný počet puntíků. Některé puntíky jsou vychýlené, ale úkol jsem ohodnotila dvojkou.

Celkový součet všech známek testu je u Violy 8. Tuto hodnotu považujeme za průměrnou. Průměrná známka je 2,7.

Reverzní test Edfeltův

Viola princip tohoto testu rychle pochopila. Test jí dohromady trval 7 minut. Během testu jsem jí musela ukazovat prstem, kam má pokračovat. Myslím, že udržení pozornosti pro ni bylo ke konci testu velmi obtížné. Z celkového počtu měla 61 obrázků

správně. Měla 23 chyb, z toho plyne, že ještě není na čtení zcela připravená. Až na pár výjimek se všechny chyby týkaly zrcadlových obrazců.

Test verbálního myšlení

Violka je z těch dětí, co si rády s někým povídají. O okolním světě má velký přehled a mnohdy zaskočí i mě tím, co vše ví. Na všechny otázky měla pohotové odpovědi. S první stránkou neměla jediný problém. Ve všem získala maximální bodové ohodnocení. Na druhé stránce testu si nevěděla rady s určováním času a nemohla si vzpomenout, co je plavání, tenis apod. Mimo dalších dvou drobných nedostatků měla vše správně a dohromady získala 25 bodů. Patří mezi tři děti, které v tomto testu dostaly jedničku.

9.2.6 Kristýnka

Kristýnka bydlí společně s ostatními členy rodiny v rodinném domě. Má tři starší sourozence, dva bratry a jednu sestru. V době konání testů Kristýnce bylo 5 let a 4 měsíce. Kristýnka je velmi aktivní dítě, potřebuje neustále nějakou činnost. Ráda maluje, hraje si s panenkami a nejradši běhá venku na zahradě. Celá rodina spolu tráví hodně času a je sportovně založená. Často jezdí na kole, chodí na turistické výlety apod. Kristýnka navštěvovala logopedii už před rokem a půl, v nynější době nemá žádnou vadu ani poruchu řeči.

Jiráskův test školní zralosti

Protože Kristýnka ráda maluje a kreslí, s chutí se pustila do prvního úkolu. Její postava pána má na hlavě vlasy, oči a ústa. Chybí nos a uši. Trup je s hlavou spojený krkem. Na horních končetinách není srozumitelně nakreslený počet prstů. Nohy nejsou dole zahnuté a oblečení nemá žádné prvky, které by charakterizovaly mužskou postavu. Za tento úkol Kristýnka dostala známku tři.

Napodobení psacího písma se Kristýnce podařilo lépe než předchozí úkol. Věta je rozdělená na tři slova. Začáteční písmeno je proti ostatním písmenům větší a nad „i“ nechybí tečka. Největším problémem bylo písmeno „y“, u toho byla Kristýnka

zklamaná, že se jí nepovedlo. S posledním slovem si snadno poradila. Tento úkol jsem mohla ohodnotit dvojkou.

V posledním úkolu si Kristýnka nezvládla přesně spočítat, kolik je puntíků na předloze. Díky tomu za tento úkol dostala trojku.

Po sečtení známek jednotlivých úkolů byla výsledná hodnota 8. Tato hodnota se považuje za průměrnou. Průměrná známka je 2,7.

Reverzní test Edfeltův

Kristýnka zadání pochopila, nemusela jsem jí ho opakovat. Zkusila si se mnou uvedené příklady a pak pokračovala sama. Každý obrazec si pečlivě prohlédla a rozmyslela, zda ho má škrtnout. Podle výrazu si ze začátku nebyla úplně jistá. Obracela se na mě pohledem a čekala, jestli jí řeknu, zda to má správně. Test jí trval 9 minut. Z celého testu měla 18 chyb, tedy 66 obrazců určila správně. Podle tohoto testu vychází, že je Kristýnka připravená na čtení.

Test verbálního myšlení

Kristýnka je povídací dítě. Díky tomu, že má starší sourozence, má celkový přehled o tom, co se kolem ní děje a má bohatou slovní zásobu. Je zajímavé, že v tomto testu přemýšlela a chybovala v odpovědích, které jsou pro ostatní vrstevníky samozřejmostí. Naopak u otázek, se kterými si většina dětí nevěděla rady, Kristýnka výborně zareagovala. Díky tomu v tomto testu dosáhla 21 bodů, což odpovídá dvojce.

10 ZHODNOCENÍ PŘEDPOKLADŮ

Předpoklad č. 1: Předpokládám, že vady řeči mají vliv na verbální znalosti.

U 20 dětí, které jsem testovala, se mi potvrdilo, že vady řeči mají vliv na verbální znalosti. Výjimkou tohoto předpokladu byly tři děti. Patří mezi ně Šimonek, Románek a Viola. Šimonek nemá žádnou vadu řeči, přesto dostal v Testu verbálního myšlení trojku. Románek je podobný případ jako Šimonek. Viola má naopak z tohoto testu jedničku, a přitom má vadnou výslovnost hlásek S, Š a T. Děti s lepší známkou z Testu verbálního myšlení, mají méně řečových vad než děti, které mají známku horší.

Předpoklad č. 2: Předpokládám, že děti s odkladem mají při nástupu do první třídy méně vad řeči než děti bez odkladu.

Z 20 testovaných dětí navštěvuje tento školní rok 5 dětí mateřskou školu o rok déle. Zbýlých 15 dětí zatím odklad nemá. Potvrdilo se mi, že děti, které měly odklad, mají nyní méně řečových vad. U mnou testovaných dětí s odkladem školní docházky nemá dokonce vadu řeči ani jedno z nich. Z 15 dětí, které mají nastoupit v září následujícího školního roku do první třídy a neměly odklad, nemají vadu řeči pouze čtyři děti.

ZÁVĚR

V celé bakalářské práci jsem se věnovala školní zralosti, zvláště vývoji řeči včetně řečových vad a poruch. V teoretické části to byly především aspekty školní zralosti s větší pozorností na vývoj řeči.

Praktickou část jsem věnovala testování dvaceti dětí předškolního věku pomocí tří testů. Jsou to Jiráskův test školní zralosti, Reverzní test Edfeltův a Test verbálního myšlení. V souhrnné tabulce jsou uvedené u každého dítěte výsledky všech tří testů a je poznamenáno, zda má dítě nějakou řečovou vadu. Mateřská škola, ve které jsem s dětmi vypracovávala testy, působí příjemným dojmem. Vždy jsem se na děti těšila, přestože jsem musela školku navštěvovat v brzkých ranních hodinách před svou výukou. Překonal jsem i neochotu jednoho z chlapečků testy vypracovávat a nakonec všechny vybrané předškolní děti testy dokončily. Myslím, že pro ně byly novou a zároveň užitečnou zkušeností. Vyhodnocení testů bylo přínosem i pro paní učitelky. Výsledky pro ně byly určitým ukazatelem a vodítkem pro další práci s dětmi.

Cílem mé bakalářské práce bylo zjistit, zda má na sebe vliv myšlení a vývoj řeči. Před zahájením testování předškolních dětí v mateřské škole jsem si stanovila dva předpoklady. Prvním předpokladem bylo, zda spolu souvisí myšlení a řeč. Dále jsem předpokládala, že děti s odkladem školní docházky mají při nástupu do první třídy méně řečových vad než děti, které odklad nemají. Oba tyto předpoklady se mi výsledky použitých testů potvrdily. Zároveň byl splněn i stanovený cíl práce.

Díky této práci jsem se znovu utvrdila, že mě práce s dětmi naplňuje. Rozšířila mi povědomí o tom, jak moc je důležité období předškolního věku, a že jako budoucí učitelka můžu toto období u každého dítěte významně ovlivnit. Věřím, že tato práce je přínosem nejen pro mě, ale i pro rodiče a ostatní učitele.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

1. BEDNÁŘOVÁ, Jiřina a Vlasta ŠMARDOVÁ. *Školní zralost: co by mělo umět dítě před vstupem do školy*. 1. vyd. Brno: Computer Press, 2010, 100 s. ISBN 978-802-5125-694.
2. HÁLA, Bohuslav a Miloš SOVÁK. *Hlas, řeč, sluch*. 4. přeprac. a dopl. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1962, 327 s.
3. KLENKOVÁ, Jiřina. *Logopedie: narušení komunikační schopnosti, logopedická prevence, logopedická intervence v ČR, příklady z praxe*. 1. vyd. Praha: Grada, 2006, 224 s. ISBN 978-802-4711-102.
4. KOLBÁBKOVÁ, Helena a Jiřina KLENKOVÁ. *Diagnostika předškoláka: správný vývoj řeči dítěte*. 1. vyd. Brno: MC, 2002, 125 s. ISBN 978-802-3900-828.
5. KUTÁLKOVÁ, Dana. *Logopedická prevence: průvodce vývojem dětské řeči*. 1. vyd. Praha: Portál, 1996, 213 s. ISBN 80-717-8115-0.
6. LANGMEIER, Josef a Dana KREJČÍŘOVÁ. *Vývojová psychologie*. 3. vyd. Praha: Grada, 1998, 344 s. ISBN 80-7169-195-X
7. MATĚJČEK, Zdeněk. *Prvních 6 let ve vývoji a výchově dítěte: normy vývoje a vývojové milníky z pohledu psychologa, základní duševní potřeby dítěte, dítě a lidský svět*. 1. vyd. Praha: Grada, 2005, 182 s. ISBN 80-247-0870-1.
8. MATĚJČEK, Zdeněk. *Praxe dětského psychologického poradenství*. 2. aktualiz. a upr. vyd., Praha: Portál, 2011, 342 s. ISBN 978-80-262-0000-0.

9. PIPEKOVÁ, Jarmila. *Kapitoly ze speciální pedagogiky*. 2. rozš. a přeprac. vyd. Brno: Paido, 2006, 404 s. ISBN 80-731-5120-0.
10. ŘÍČAN, Pavel a Dana KREJČÍŘOVÁ a kol. *Dětská klinická psychologie*. 1. vyd. Praha: Grada, 1995, 398 s. ISBN 80-716-9168-2.
11. SOVÁK, Miloš. *Logopedie předškolního věku*. 2. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1986, 224 s.
12. SVOBODA, M., D. KREJČÍŘOVÁ a M. VÁGNEROVÁ. *Psychodiagnostika dětí a dospívajících*. 2. vyd. Praha: Portál, 2009, 791 s. ISBN 978-807-3675-660.
13. ŠVANCARA, Josef a kol. *Diagnostika psychického vývoje*. 2. vyd. Praha: Avicenum, 1974, 385 s.
14. VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie. Dětství, dospělost, stáří*. 1. vyd. Praha: Portál, 2000, 522 s. ISBN 80-717-8308-0.
15. VITÁSKOVÁ, Kateřina a Alžběta PEUTELSCHMIEDOVÁ. *Logopedie*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2005, 182 s. ISBN 80-244-1088-5.
16. ZELINKOVÁ, Olga. *Pedagogická diagnostika a individuální vzdělávací program: nástroje pro prevenci, nápravu a integraci*. 3. vyd. Praha: Portál, 2011, 207 s. ISBN 978-80-262-0044-4.

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha 1: Jiráskův test školní zralosti

Příloha 2: Reverzní test Edfeltův

Příloha 3: Test verbálního myšlení

Příloha 4: Ukázky dětských prací

Příloha 1: Jiráskův test školní zralosti

I-33

TZ Forma A

**ORIENTAČNÍ TEST ŠKOLNÍ ZRALOSTI*
ORIENTAČNÝ TEST ŠKOLSKEJ ZRELOSTI**

Příjmení a jméno dítěte: Priezvisko a meno dieťaťa:		
Datum narození: Dátum narodenia:	Věk: r. m. Vek: r. m.	Datum vyšetření: Dátum vyšetrenia:
Adresa rodičů: Adresa rodičov:		

1. Tady nakresli nějakého pána tak, jak to umíš.

1. Sem nakresli nejakého pána tak, ako to vieš.

© PSYCHODIAGNOSTIKA, spoločnosť s r.o., Bratislava

* Instrukce viz v: Jirásek—Tichá, Psychologická hlediska předškolních prohlídek. SZdN, Praha 1968
Instrukcie pozri v: Jirásek—Tichá, Psychologická hlediska předškolních prohlídek. SZdN, Praha 1968

2. Podívej se, tady je něco napsáno. Ty ses ještě psát neučil(a), ale zkus, jestli bys to taky uměl(a). Hezky se dívej, jak je to napsáno, a tadyhle vedle na to prázdné místo to tak napiš.

Ci nyl osn

3. Tady jsou takové puntíky. Zkus to tadyhle vedle nakreslit zrovna tak.

2. Pozri sa, tu je niečo napísané. Ty si sa ešte neučil(a) písať, ale skús, či by si to tiež vedel(a). Dobře sa pozri, ako je to napísané, a tu vedľa, na to prázdné miesto, to tak napiš.

3. Tu sú také bodky. Skús to tu vedľa nakresliť takisto.

Příloha 2: Reverzní test Edfeltův

T - 1/1970 / 17

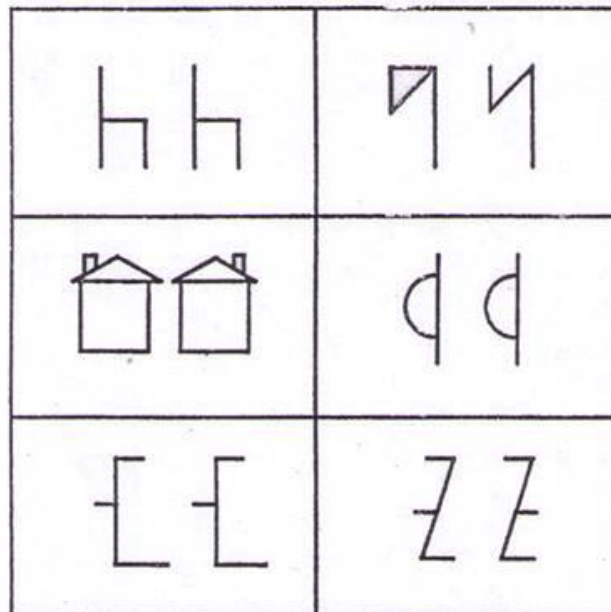
2. EXPERIMENT. VYDANIE

REVERZNÝ TEST

AKE W. EDFELDT

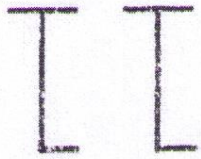

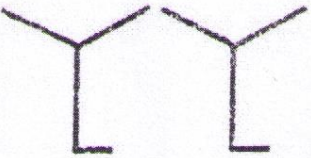
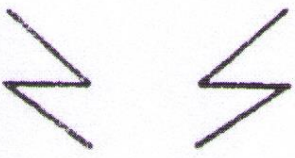
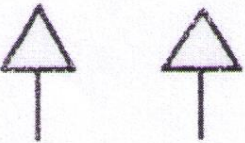
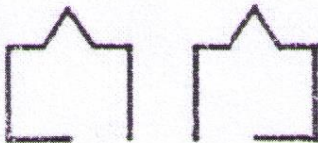

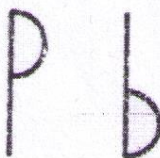
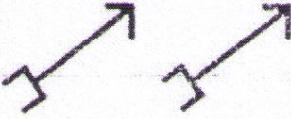
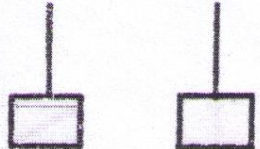
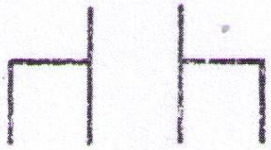
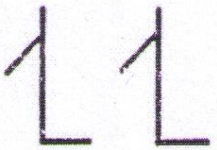
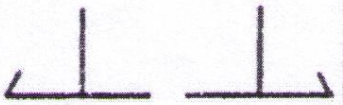
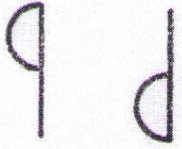
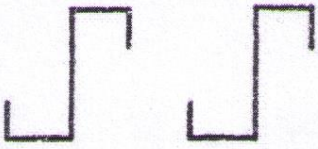

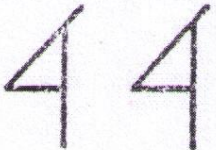
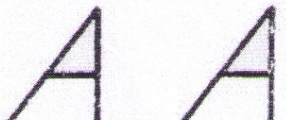
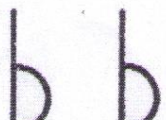
PRIEZVISKO A MENO PRÍJMENÍ A JMÉNO		DÁTUM NAR. DATUM NAR.		VEK VEK	
BYDLISKO BYDLIŠTE		DÁTUM VYŠETR. DATUM VŠETR.			
HS	CHYBY	ČAS	VS		
POZNÁMKY					

PRÍKLADY - PŘÍKLADY

© SKANDINAVISKA TESTFÖRLAGET, STOCKHOLM

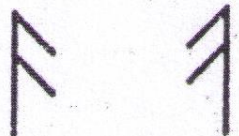
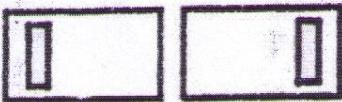

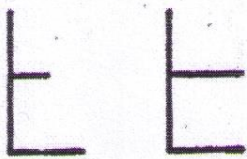
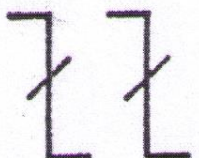

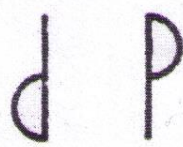

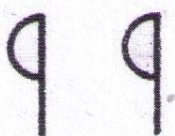
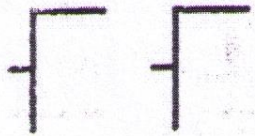

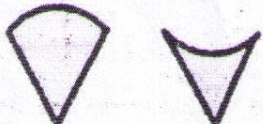
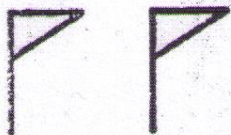

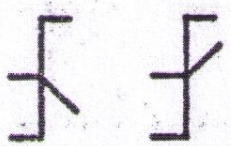

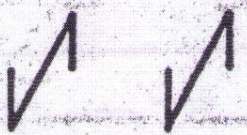
© PSYCHODIAGNOSTICKÉ A DIDAKTICKÉ TESTY, N.P. BRATISLAVA

q b	h h	l l
t t	y y	t t
p p	h h	z z
k k	h h	p p
q p	h h	l l
4 4	p p	y y
z z	m w	c c

44	NΠ	d b
∩ ∩	Y Y	⊥ ⊥
q 甲	d d	∩ ∩
∩ 1	P b	N N
P P	L J	h h
⊥ ⊥	∩ ∩	o o
7 7	N N	7 7

Příloha 3: Test verbálního myšlení

- 1 -

TEST VERBÁLNÍHO MYŠLENÍ

(orientační test školní zralosti - verbální myšlení)

Jaroslav Jirásek

Vyhodnocení

1. Které zvíře je větší - kůň nebo pes?
kůň 0
špatná odpověď ..... - 5
2. Ráno snídáme a v poledne ... ?
obědváme, jíme polévku, knedlíky, maso 0
svačíme, večeříme, aj. chybná odpověď ..... - 3
3. Ve dne je světlo, v noci je ... ?
tma 0
špatná odpověď ..... - 4
4. Obloha je modrá, tráva je ... ?
zelená 0
špatná odpověď ..... - 4
5. Proč se před příjezdem vlaku zavírají podle trati závory?
aby se vlak nesrazil s autem
aby pod vlak nikdo nevběhl 0
špatná odpověď ..... - 1
6. Třešně, švestky, hrušky, jablka ... to je ?
ovoce 1
špatná odpověď ..... - 1
7. Co je to Praha, Beroun, Plzeň ?
města 1
nádraží 0
špatná odpověď ..... - 1

8. Kolik je hodin ? Ukázat na papírových hodinách: čtvrt na sedm, za pět minut osm, čtvrt na dvanáct a pět minut)
dobře určeno	4
určeno jen čtvrt, celá, čtvrt a hod. správně	3
špatná odpověď	0
9. Malá kráva je telátko, malý pes je ..., malá ovce je ... ?
štěňátko (štěně), jehňátko (jehně)	4
jen jeden z údajů	0
špatná odpověď	- 1
10. Podobá se pes více kočce nebo slepici? Čím, co mají stejného?
kočce a jedna podobnost	0
kočce bez podobnosti	- 1
slepici	- 3
11. Proč má vozidlo brzdu ?
dva důvody	1
jeden důvod	0
špatná odpověď	- 1
12. Čím se sobě podobají veverka a kočka ?
dva společné znaky	3
jedna podobnost	2
špatná odpověď	0
13. Čím se podobají kladivo a sekera?
dva společné znaky	3
jedna podobnost	2
špatná odpověď	0

14. Čím se liší hřebík a šroub ? Podle čeho bys je rozeznal, kdyby ležely vedle sebe na stole?
- šroub má závit (vroubky, kroucenou čáru) 3
  - šroub se šroubuje, hřebík se zatlouká 2
  - špatná odpověď 0
15. Kopaná, skok vysoký, tenis, plavání ... to jsou ?
- sporty 3
  - hry (cvičení, závody, tělocvik) 2
  - špatná odpověď 0
16. Které znáš dopravní prostředky ?
- tři pozemní dopravní prostředky a letadlo nebo loď . 4
  - tři pozemní dopravní prostředky nebo úplný výčet, ale teprve po vysvětlení 2
  - špatná odpověď 0
17. Čím se liší starý člověk od mladého. Jaký je mezi nimi rozdíl?
- tři znaky 4
  - jeden nebo dva rozdíly 2
  - špatná odpověď 0
18. Proč lidé pěstují sporty ?
- dva důvody 4
  - jeden důvod 2
  - špatná odpověď 0
19. Proč je nesprávné, když se někdo vyhýbá práci ?
- vyjádření toho, že je tím poškozen někdo jiný 5
  - je líný nebo málo vydělá 2
  - špatná odpověď 0
20. Proč se musí nalepit na dopis známky ?
- platí se tím za doručení toho dopisu 5
  - ten druhý by musel zaplatit pokutu 2
  - špatná odpověď 0

Klasifikace:

- 1 ..... + 24 a více
- 2 ..... + 14 až + 23
- 3 ..... + 13 až 0
- 4 ..... -1 až -10
- 5 ..... -11 a horší

Příloha 4: Ukázky dětských prací

T-33

TZ Forma A

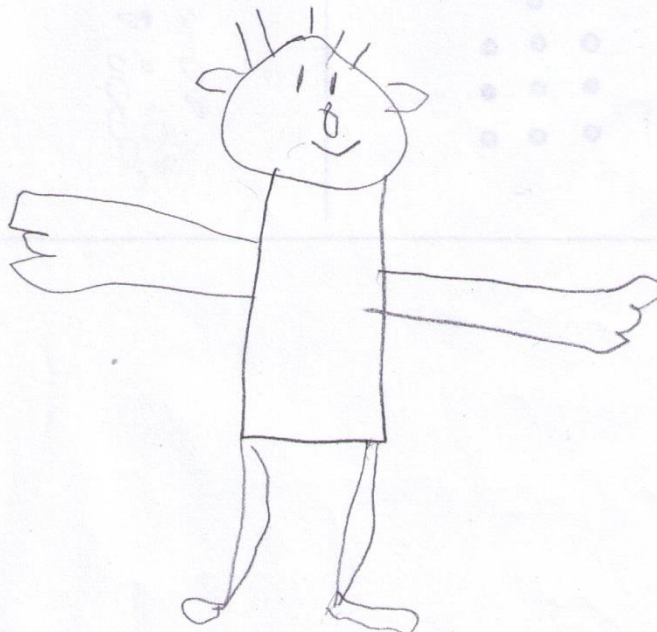
ORIENTAČNÍ TEST ŠKOLNÍ ZRALOSTI
ORIENTAČNÝ TEST ŠKOLSKEJ ZRELOSTI

8

Příjmení a jméno dítěte: Priezvisko a meno dieťaťa: ŠIMONEK		
Datum narození: Dátum narodenia:	Věk: r. 5 m. 4 Vek: r. 5 m. 4	Datum vyšetření: Dátum vyšetrenia:
Adresa rodičů: Adresa rodičov:		

1. Tady nakresli nějakého pána tak, jak to umíš.

1. Sem nakresli nejakého pána tak, ako to vieš.

3

© PSYCHODIAGNOSTIKA, spoločnosť s r.o., Bratislava

* Instrukce viz v: Jirásek-Tichá, Psychologická hlediska předškolních prohlídek. SZdN, Praha 1968
Inštrukcie pozri v: Jirásek-Tichá, Psychologická hlediska předškolních prohlídek. SZdN, Praha 1968

2. Podívej se, tady je něco napsáno. Ty ses ještě psát neučil(a), ale zkus, jestli bys to taky uměl(a). Hezky se dívej, jak je to napsáno, a tadyhle vedle na to prázdné místo to tak napiš.

Cingl osn

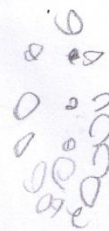
2. Pozri sa, tu je niečo napísané. Ty si sa ešte neučil(a) písať, ale skús, či by si to tiež vedel(a). Dobře sa pozri, ako je to napísané, a tu vedľa, na to prázdné miesto, to tak napiš.

Cinkl osn

3. Tady jsou takové puntíky. Zkus to tadyhle vedle nakreslit zrovna tak.

3. Tu sú také bodky. Skús to tu vedľa nakresliť takisto.

ORIENTAČNÍ TEST ŠKOLNÍ ZRALOSTI
ORIENTAČNÝ TEST ŠKOLSKEJ ZRELOSTI

6

Příjmení a jméno dítěte: EMA		
Priezvisko a meno dieťaťa: EMA		
Datum narození: Dátum narodenia:	Věk: r. 5 m. 6 Vek: r. 5 m. 6	Datum vyšetření: Dátum vyšetrenia:
Adresa rodičů: Adresa rodičov:		

1. Tady nakresli nějakého pána tak, jak to umíš.

1. Sem nakresli nějakého pána tak, ako to vieš.

2

© PSYCHODIAGNOSTIKA, spoločnosť s r.o., Bratislava

* Instrukce viz v: Jirásek-Tichá, Psychologická hlediska předškolních prohlídek. SZdN, Praha 1968
Instrukcie pozri v: Jirásek-Tichá, Psychologická hlediska předškolních prohlídek. SZdN, Praha 1968

2. Podívej se, tady je něco napsáno. Ty ses ještě psát: neučil(a), ale zkus, jestli bys to taky uměl(a). Hezky se dívej, jak je to napsáno, a tadyhle vedle na to prázdné místo to tak napiš.

Ciryl osn

2. Pozri sa, tu je niečo napísané. Ty si sa ešte neučil(a) písať, ale skús, či by si to tiež vedel(a). Dobře sa pozri, ako je to napísané, a tu vedľa, na to prázdné miesto, to tak napíš.

Eu nse DMO

2

3. Tady jsou takové puntíky. Zkus to tadyhle vedle nakreslit zrovna tak.

3. Tu sú také bodky. Skús to tu vedľa nakresliť takisto.

2